

1550/116
DEIAL AHAZ,

Marg. WED I EI *Janet 1804*

HYSPRYDOLI.

Gan WR-LLYG o'r WLAD.

Wedi ei Olygu a'i Ddiwygio.

Gan y Parchedig P. WILLIAMS,
Gweinidog yr Efiengyl.

A gyfieithwyd i'r Gymraeg gan Huw ab Huw.

2 COR. IV, 6.

*Canyr Duw, yr hwn a orchymynodd i'r goleuni le-
wyrchu o dywyllwch, yw'r hwn a lewyrchoedd
yn ein calonau ni, i roddi golau
gogoniant Duw, yn wyneb Iesu Crïst.*

P, R E G. XI.

*Melus yn ddiau yw'r goleuni; a byfryd yw
llygaid weled yr haul.*

C A E R F Y R D D I N,

Argraffwyd gan I. ROSS, yn Heol-y-Prior.

M,DCC,LXXIII.

RH

D A

O

Cyfl

Natu

wede

mor

Allu

gym

Peth

y bo

Hol

gyh

ol e

liv.

dy

Pe

mh

of

we

da

de

RHAGYMAURODD yr AWDWI

A T Y

DARLLENYDD.

Ddarllenydd ystyriol.

O'S ymgynghorwn â'r Ysgrythurau sanctaidd yng nghylch y 'Stâd a'r Cyflwr y mae Dyn fyrthiedig ynddo wrth Natur; ni gawn weled ein bod oll yn gorrwedd mewn Trueni a Phechod, wedi soddi mor ddwfn i wreiddiol Lygredigaeth, a holl Allu Enaid Dyn wedi ei dywyllu a'i halogi gymmaint gan Bechod, fel nad all wybod Pethau ysprydol, o blegyd mai'n ysprydol y bernir hwynt. O herwydd pa ham, yr Hollalluog Dduw a welodd fod yn dda i gyhoeddi, y celai cymmaint ag a alwyd yn ol ei Arfaeth ef eu dysgu gan Dduw, Esay liv. 13. Ioan vi 45.

Ac o blegid fod Dyn fyrthiedig mor dywyll yn ei Wybodaeth, fel nad all ddeall Pethau ysprydol. Arfer yr Arglwydd ym mhob oes o'r Byd yw, dysgu ei Bobl trwy osod allan Bethau nefol tan Gyffelybiaethau wedi eu cymmeryd oddi wrth Ddrychau daearol a naturiol; sef y rhai fyddo'n fwyaf dealladwy i'n Synhwyrâu ni: y rhai, wedi
eu

ii. Y RHAGYMA DRODD.

eu hegluro a'u hagoryd i ni fydd yn go-
leuo'r Dealltwriaeth yn fawr, ac yn Foddion
i nerthu'r Côf; ac megis yn dangos i ni Wy-
nebau Pethau nefol mewn Drychau daearol.

A phan gymmerir hwynt oddi wrth y
Gwrthddrychau yr y'm ni yn ymhyfrydu
ynddynt, hwy a weithiant yn fwy effeithiol
ar ein Serchiadau; megis mae'n haws ed-
rych ar yr Haul pan fyddo Gwmmwl te-
nau yn ei gysgodi, na phan fyddo'r Awyr
yn ddigymmylau, ac yn ddisglair; yr
hyn a ddallai ein Llygaid.

Felly Gwirioneddau dwyfol tan Gyffelyb-
iaethau, a gymmerwyd oddi wrth Bethau ag
y'm ni'n gynnefin â hwynt, a amlygir gyd
â mwy Hyfrydwch i'n Dealltwriaethau ni.

Mi a fum (rai Blynnyddoedd aeth heibio)
yn astudio ac yn arferu'r Gelfyddyd honno
o Ddyfais-ddynol, a elwir Deioliaeth; sef,
darlunio a gwneuthur Deialau Haul, yr hyn
oedd Ddifyrwrch nid bychan gennyf. A
chan i'r Hollalluog weled fod yn dda i
roddi i mi ryw faint o Wybodaeth yn Nir-
geledigaethau gogoneddus Iachawdwriaeth
Dyn. Fe ddaeth yn fy Meddwl amryw
Weithiau, gyd â mawr Bwys a Gofal, pa
fodd i arferu (y rhai'n) fy Myfyrdodau o'r
blaen, er ardderchafu Gogoniant Gras Duw,
trwy Adeiladaeth fy nghyd Grist'nogion.
A thra'r oedd fy Yspryd yn ymboeni mewn
dwfn Yltyriaeth dan y Myfyrdodau yma,
fe ddaeth yn fy Meddwl y Lle hwnnw o'r
Ysgrythur,

Y RHAGYMADRODD. iii.

Ysgrythur, fydd yn crybwyll am Ddeial Ahaz.

Felly, mi a feddyliais fel ag y gwnaethpwyd y Ddeial honno yn ddefnyddiol i gadarnhâu Ffydd Gwr duwiol, i gredu yn Addewidion Duw, y rhai a goffeir yn yr Ysgrythurau fannctaidd, a 'sgrifenwyd er Adeiladaeth ac Addysg i ni: yr wyf fi'n credu fod rhyw Ddirgeledigaethau hyfryd yn gynhwysedig yn y Rhann ryfeddol yma o'r Hanefion sanctaidd yn cael eu dal allan i'r Duwionion tan Gyffelybiaeth Deial Haul. O ba herwydd, mi a ymroddais i wneuthur y Sylwiadau a'r Cymhwysfiadau ysprydol fydd yn canlyn. Ac ar iddynt gael eu bendithio i bob Darllenydd difrifol, yw taer Weddi a Deisyfiad yr hwn fydd yn cyfrif mai ei Anrhydedd mwyaf yw bod yn Ddifgybl i Iesu Grist,

DAFYDD TUCGER.

ENGLYNION ar Ystyr y LLYFR hwn,

T A N E N W

D E I A L A H A Z.

i.

DOS Lyfran diddan dueddiad, cymmell Ffyrdd ceimion yn wastad;

Oriau'r Dydd, d'wed, a'u rhediad,
Er Llwydd i bawb trwy Wellhâd.

2. Dod

iv. ENGLYNION.

2.

Dod addyfg, dywed iddyn', eu Beiau
A'u Bywyd anhydyn;
A gwilio rhag tri Gelyn,
Sy 'n maglu, a denu dyn.

3.

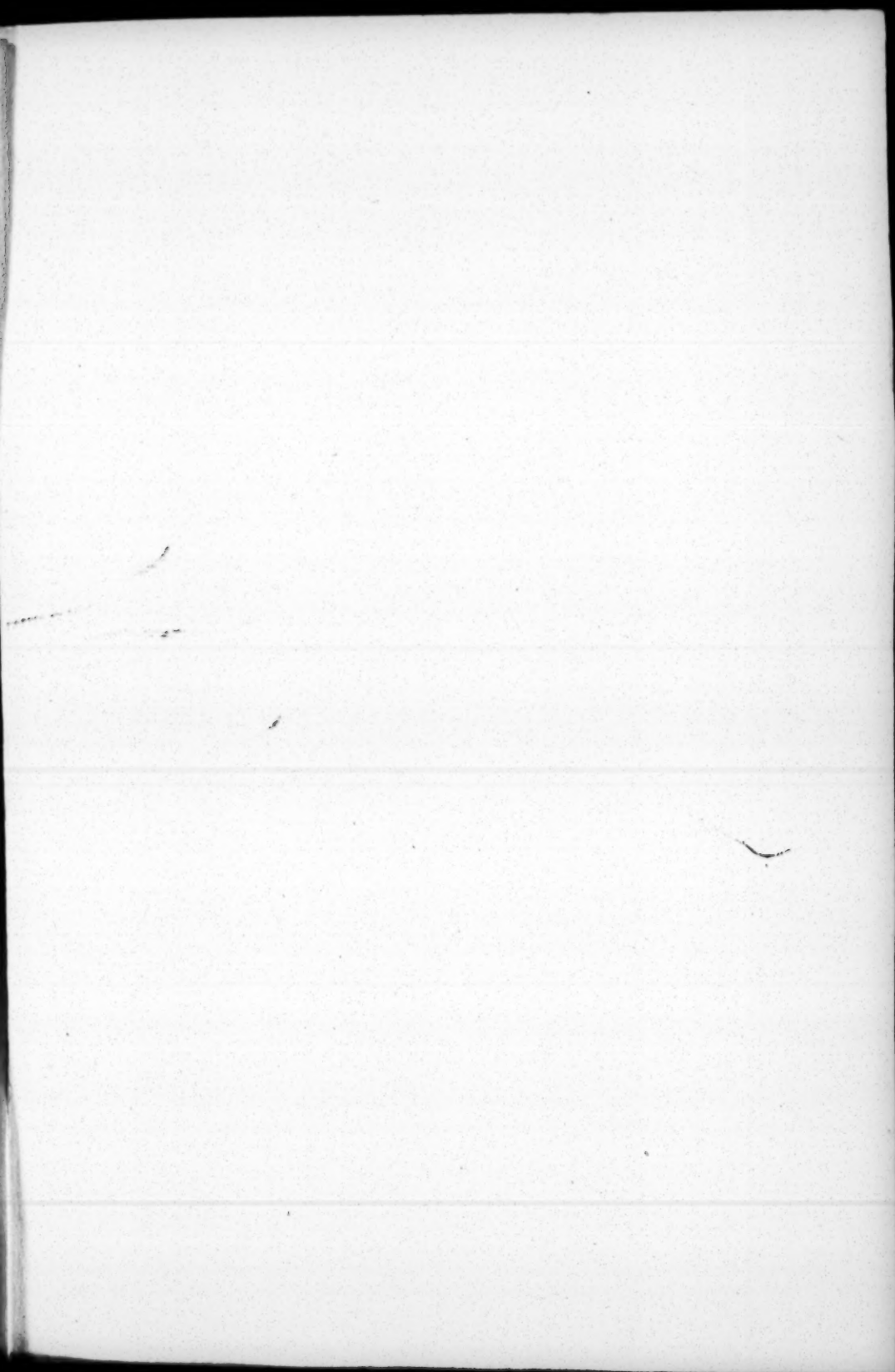
Credn i'r Iesu wir rasol, Galar
O Galon ddifeiriol;
Try'r Cysgod ddeg Nod yn ol,
Wir Ddiau ar y Ddeiol.

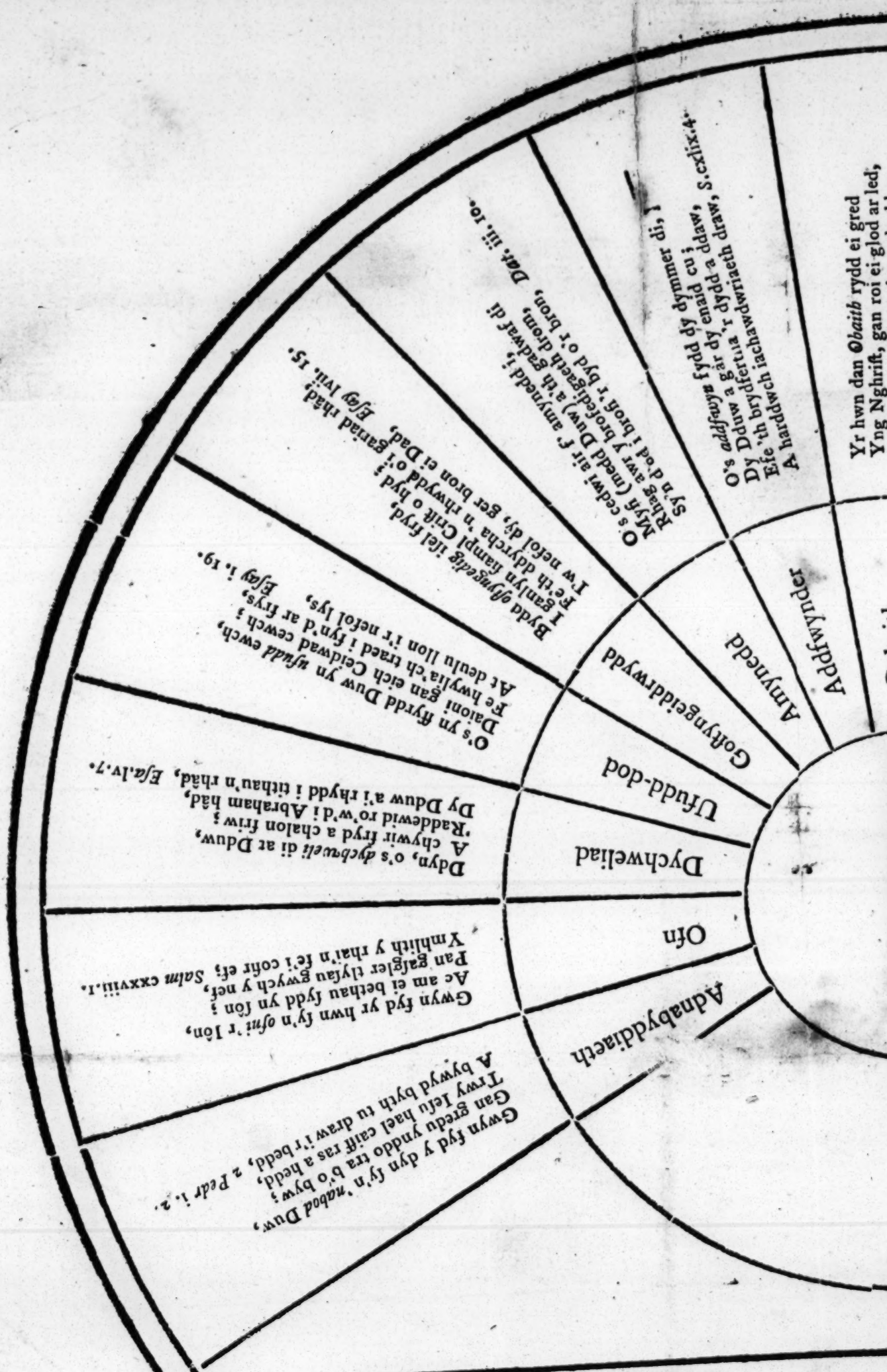
4.

Wyt Ddeial ddyfal ddi-ofer, Llufern
Yn llefol bob Amfer;
Tan D'wyniad Eneiniad Nêr,
Cof undeb Haul-cyfiawnder.

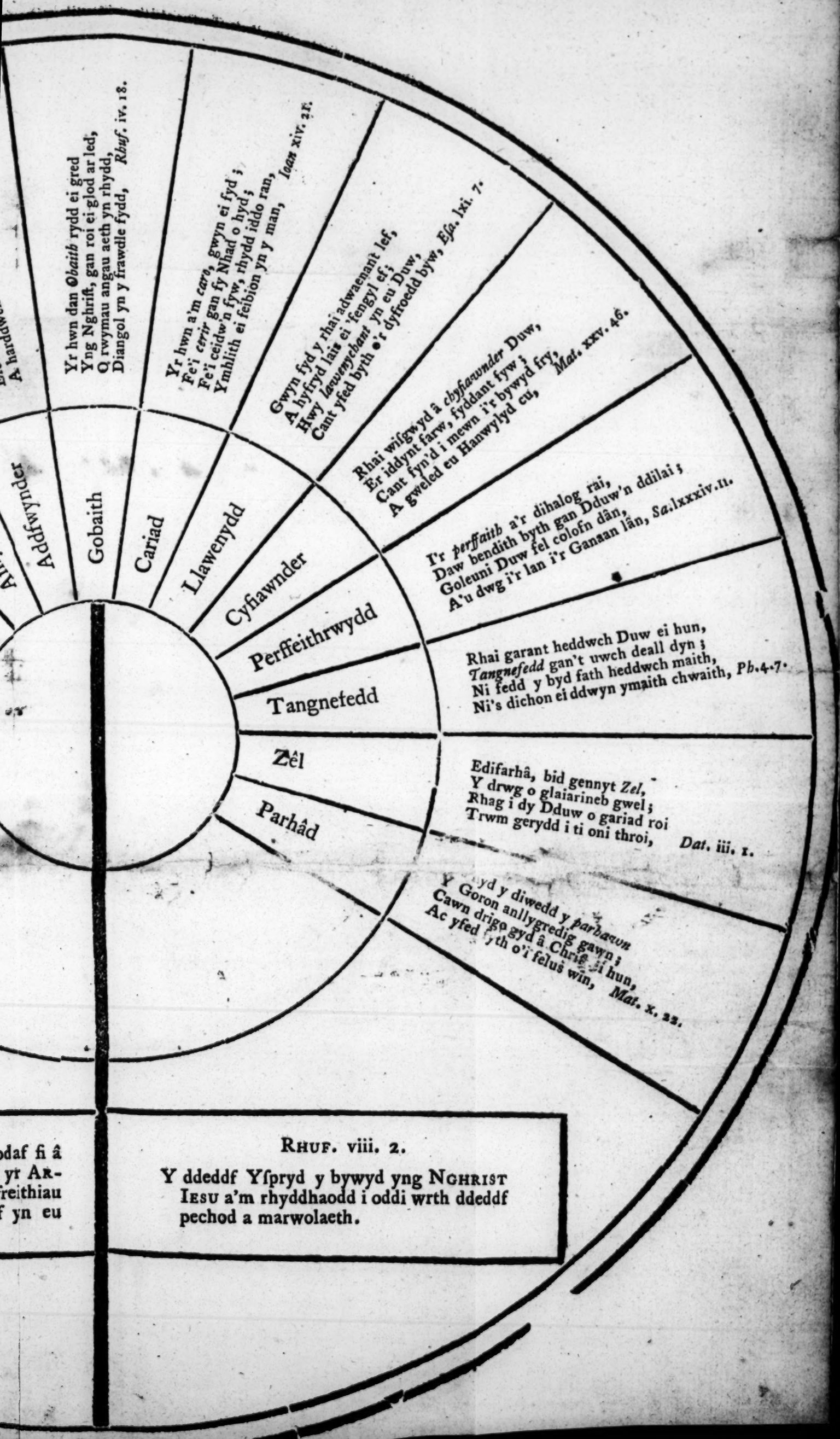
H U W H U W

D E I A L

HEB. x. 16.
Dyma'r Cyfammod, yr hwn a ammodaf fi â
hwynt ar ol y dyddiau hyn, medd yr AR-
GLWYDD; Myf a ofodaf fy nghyfreithiau
yn eu calonnau, ac a'u hysgrifennaf yn eu
meddyliau.

Yr hwn dan Obaith rydd ei gred
Yng Nghrist, gan roi ei glod ar led,
Q rwydau angau aeth yn rhydd,
Diangol yn y frawdle fydd, Rhuf. iv. 18.

Yr hwn a'm caro, gwyn ei fyd;
Fe'i cerir gan fy Nhad o hyd;
Fe'i ceidw'n fyw, rhydd iddo ran,
Ymhlith ei feibion yn y man, Ioan xiv. 21.

Gwyn fyd y rhai adwaenant les,
A hyfryd lais ei fengyl ef;
Hwy lawenychant yn eu Duw,
Cant yfed byth o'r dyfroedd byw, Efa. lxi. 7.

Rhai wisgwyd â chysawnder Duw,
Er iddynt farw, fyddant fyw;
Cant fynid i mewn i'r bywyd fry,
A gweled eu Hanwylid eu, Mat. xxv. 46.

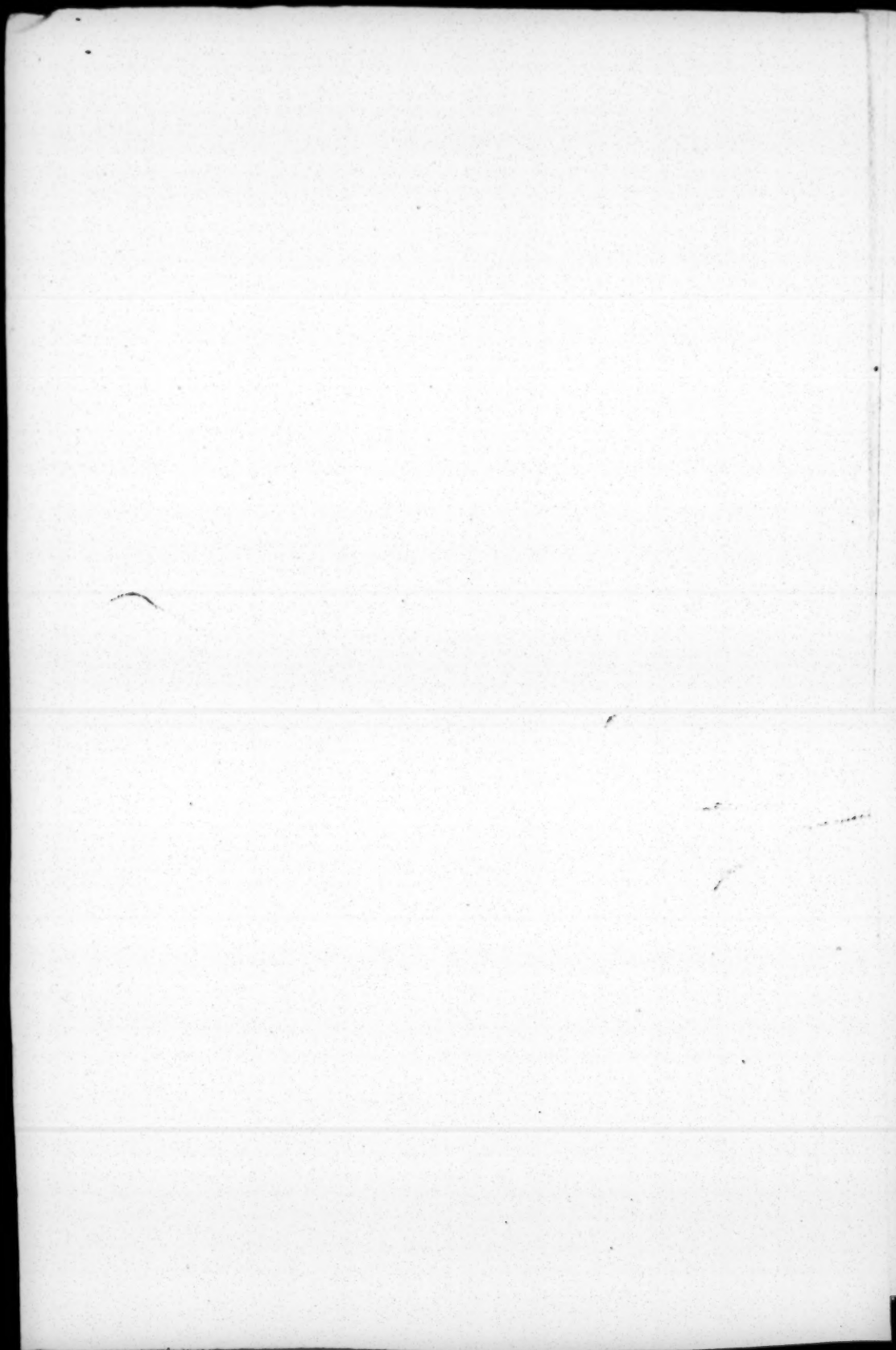
I'r perffaith a'r dihalog rai,
Daw bendith byth gan Dduw'n ddilai;
Goleuni Duw fel colofn dân,
A'u dwg i'r lan i'r Ganaan lân, Sa. lxxxiv. 11.

Rhai garant heddwch Duw ei hun,
Tangnefedd gan't uwch deall dyn;
Ni fedd y byd fath heddwch maith,
Ni's dichon ei ddwyn ymaith chwaith, Ph. 4. 7.

Edifarhâ, bid gennyt Zel,
Y drwg o glaiarineb gwel;
Rhag i dy Dduw o gariad roi
Trwm gerydd i ti oni throï, Dat. iii. 1.

Yd y diwedd y parhauon
Y Goron anllygredig gawn;
Cawn drigo gyd â Christ i hun,
Ac yfed yth o'i felus win, Mat. x. 23.

RHUF. viii. 2.
Y ddeddf Ysryd y bywyd yng NCHRIST
IESU a'm rhyddhaodd i oddi wrth ddeddf
pechod a marwolaeth.

DEIALAHAZ

WEDI EI

YSPRYDOLI.

ESAIA xxxviii. 7, 8.

*A hyn fydd i ti yn arwydd oddiwrth yr Arglwydd,
y gwna yr Arglwydd y gair hwn a lasarodd;*

*Wle fi yn dychwelod cysgod y graddau yr hwn a
ddisgynnodd yn Neial Ahaz gyd â'r Haul, ddeg o
raddau yn ei ol. Felly yr Haul a ddychwelodd
ddeg o raddau, ar hyd y graddau y disgynasai ar
hyd-ddynt.*

NYni a ddarllenwn yn yr adnodau cyntaf o'r
bennod hon, fod Hezecia yn awr yn glaf,
a than ddolur trwm, i.e., yn agos i farw. Mae'n de-
bygol ei fod ef yn hyderu yn unig yn Nuw, ac
yn anadlu tu â'r nef am gymmorth.

Y Prophwyd Esay a ddaeth atto ef, ac a ddy-
wedodd, " Fel hyn y dywedodd yr Arglwydd,
" Trefna dy dŷ, canys marw fyddi, ac ni
" byddi byw."

Wrth yr ymadrodd hwn, ei galon ef a gyth-
ryblwyd gan ofn barnedigaeth Duw, a chan-
weled ei fod wedi ei bennodi i farw mor fuan;
megis un anghymmwys i fyw, llai o lawer i
fwynhau godidawgrwydd teyrnas; ac hefyd yn
rhag-weled y trist gyfnewidiad a ddigwyddai i'r
eglwys ar ei ol ef, o eisiau llywodraethwr fydd-
lon.

lon. “ Yna Hezecia a droes ei wyneb at y pa
 “ red, ac a weddiodd ar yr Arglwydd, ac a wy
 “ lodd ag wylofain mawr.”

Yna yr Arglwydd, yr hwn y mae ei ymysgar
 oedd yn cyffroi o dofturi wrth weddïau ei bobl
 a ddanfonodd y Prophwyd i ddywedyd wrtho
 ei fod ef yn gwrando ei weddïau, ac yn chwa
 negu at ei ddyddïau ef bymtheg mlynedd; ac
 gwardai efe ef o ddwyllaw brenhin Aslyria.

Yna Hezecia a ddeisyfodd arwydd gan yr Ar
 glwydd i gadarnhâu ei ffydd yn yr addewid hon
 no: a Duw, yr hwn fydd yn hoffi trugaredd,
 a daioni, yn cyd-ymdeimlo â gwendid dynol;
 a atebodd yn rasol, “ Hyn a fydd yn arwydd
 “ ti oddiwrth yr Arglwydd y gwna yr Arglwydd
 “ y peth hyn a ddywedodd efe.”

Yn awr, er mai y Ddeial Haul oedd yr ar
 wydd *weledig* oddi allan er cadarnhâu sicrwydd yr
 addewid i Hezecia: etto yr hyn oedd yn bywiogi
 ei enaid ac yn ei sefydlu, yn y gwirionedd oedd
 gras ysprydol Duw oddi fewn yn tywynnu ar ei
 galon ef, yn, a thrwy'r arwyddion oddi allan:
 trwy rinwedd yr hwn y gwnaed ef mor gadarn ei
 ffydd, fel y llefodd allan, “ Ti a waredaist fy
 “ enaid o bwl llygredigaeth; canys ti a deflaist
 “ fy holl bechodau o'r tu ol i'th gefn,” adn. 17.

Yn awr, y peth yr wyf fi yn bwriadu dal sulw
 arno, oddi wrth y rhann yma o'r 'Sgrythur yw,
 y dichon y Ddeial Haul arwyddocâu calon y
 gwir Gristion o weithrediad Duw yng Nghrist
 Iesu, a'i goleuo trwy dywyniad Haul Cyfiawnder.
 A than y gyffellbiaeth hon, i ddangos, 1. Yr
 angenrheidrwydd o'r cyfryw weithrediad; 2. Y
 dull a'r modd y gwneir y cyfryw weithrediad;
 3. Y defnydd a'r diben i ba un y bwriadwyd hi.

1. *Am yr Angenrheidrwydd o'r gwaith.*] Y
 ddalen, neu'r plat, ar yr hwn y mae y Ddeial
 i'w llunio cyn ei gymmeryd mewn llaw (gan y

weithi
 di-ddefn
 vedi ei ff
 aw y ce
 yn ei c
 eithro
 efron
 obaith
 Ac “ o
 nidd
 Yr h
 hyn
 fedda
 rhaid
 7.
 trwy
 ain:
 fel
 ydy
 redo
 fel
 Eith
 iad Du
 Yspri
 mor a
 ffrywt
 ddalen
 ateb
 “ Du
 “ dd
 Gwel
 “ yw
 “ C
 “ lo
 “ ta
 “
 Argl
 redo

weithiwr celfydd) sydd yn gorwedd yn gwbl
 di-ddefnydd i'r perwyl hwnnw, hyd oni byddo
 wedi ei ffurfio a'i gerfio yn drefnus drwy gywrain
 aw y celfydd. Y cyfryw yw cyflwr pob dyn
 yn ei droedigaeth : " Heb Grist wedi eu di-
 eithro oddi wrth wladwriaeth Israel, ac yn
 efroniaid oddi wrth ammodau'r addewid, heb
 obaith ac heb Dduw yn y byd," *Eph. ii. 12.*
 Ac " oddieithr geni dyn o ddwfr ac o'r Ysryd,
 ni ddichon ef fyned i mewn i deyrnas Dduw.
 Yr hyn a aned o'r cnawd, sydd gnawd; a'r
 hyn a aned o'r Ysryd, sydd Ysryd. Na ry-
 fedda ddywedyd o honof fi wrthyt, Y mae'n
 rhaid eich geni chwi drachefn," *Ioan iii. 5. 6,*
7. " Canys trwy ras, yr ydych yn gadwedig
 trwy ffydd; a hynny nid o honoch eich hun-
 ain : rhodd Duw ydyw : nid o weithredoedd,
 fel nad ymffroftiai neb : canys ei waith ef
 ydym, wedi ein creu yng Nghrist Iesu i weith-
 redoedd da, y rhai a rag-ddarparodd Duw,
 fel y rhodiem ni ynddynt," *Eph. ii. 8. 9, 10.*

Eithr oni bydd gennym ni brofiad o weithred-
 iad Duw yng Nghrist Iesu, trwy allu ei air a'i
 Ysryd yn gweithio yn ein calonnau, yr ydym
 mor analluog i rodio yn y ffordd dda, a dwyn
 ffrwyth cymmeradwy gan Dduw, ag ydyw'r
 ddalen neu'r plat cyn ei lunio gan y celfydd i
 ateb diben Deial Haul. Canys " Ysryd yw
 Duw; a rhaid i'r rhai a'u haddolant ef, ei a-
 ddoli mewn ysryd a gwirionedd," *Ioan iv. 24.*
 Gwel y XIII. o Erthyglau Crefydd. " Nad
 yw'r gweithredoedd a wnelir cyn cael gras
 Crist, ac ysprydoliaeth ei Ysryd ef, yn bodd-
 loni Duw, yn gymmaint ag nad ydynt yn
 tarddu o ffydd yn Iesu Grist, &c." —

" Aberth yr annuwiol sydd ffaidd gan yr
 Arglwydd." " Canys cynnifer ag y sy'o weith-
 redoedd y ddeddf, tan felldith y maent : canys
 ysgrifenwyd,

ysgrifenwyd, " Melldigedig yw pob un nad yw yn aros yn yr holl bethau a 'sgrifenwyd yn llyf y ddeddf i'w gwneuthur hwynt," *Gal.* iii. 10.

O blegyd, " y cyfiawn a fydd byw trwy ffydd," adnod 11. " Am hynny, gan ein bod wedi ein cyfiawnhâu trwy ffydd, mae gennym heddwch tu ag at Dduw, trwy ein Harglwydd Iesu Grist," *Rhuf.* v. 1. " Yr hwn y mae y Mab ganddo, mae bywyd ganddo; a'r hwn nid yw ganddo Fab Duw, nid oes ganddo fywyd," 1 *Ioan* v. 12. Trwy yr Ysgrhythurau hyn, ac eraill o'r un natur, y gallwn weled yr angenrheidrwydd fydd i ni o fod yn *waith Duw yng Nghrist Iesu*

Yn ail, *Am ddull a threfn y gwaith.*

1. Y Gweithiwr, yn ei amser cyfaddas, a gymmer y darn pres afluniaidd yn ei law; ac felly a ddechreu a'i drefnu a'i lyfnhâu yn gymmwys i dynnu y llinellau a thorri y nodau arno, fel y byddo yn offeryn trefnus, gwasanaethgar i bennodi'r awr o'r dydd. Felly y mae gyd â'r rhai hynny a alwodd Duw o dywyllwch i oleuni, ac o feddiant satan at Dduw. Y mae'r Arglwydd trwy ryw foddion neu gilydd, yn eu deffroi allan o gwsig pechod, gyd â gallu argyhoeddol yn gosod ei ofn yn eu calonnau, yn agoryd ac yn egluro ysprydoliaeth y gyfraith iddynt, fel y maent yn gweled pechod yn dra phechadurus; ac yn cael eu gwneuthur yn deimladwy o'u hymddieithriad oddi wrth Dduw, a'u llwyr anallu i adferu eu hunain i'w ffafr a'i nodedd ef, trwy nerth, un cyfiawnder, na gallu ag fydd ynddynt eu hunain, i'r diben o iddynt dderbyn Crist, a'i holl ogoneddus rasusau, ar ammodau'r efengyl. " Canys trwy weithredoedd y ddeddf, ni chyfiawnheir un cnawd yn ei olwg ef; canys trwy'r ddeddf y mae adnabod pechod," *Rhuf.* iii. 20. " Canys heb y ddeddf marw oedd pechod;

chod;
ddeddf
iodd pe
7. 8, 9
fel hyn
hoeddol
sanctia
gwneut
adurus.
argyho
y mae
berth
yspryd
ydynt
iedig,
yr hwn
odd y
i'w dy
ar hwn
ar y t
crynu
iau a
wir g
Duw
ewylly
Phil.
xvi. 6
2.
neu'r
arno
fel y n
canol
haul y
oddi
Ddeis
Fe
wyllw
fodir

chod; eithr yr oeddwn i gynt yn fyw heb y ddeddf: ond pan ddaeth y gorchymyn yr adfywiodd pechod, a minnau a fum farw," *Rhuf. vii. 7. 8. 9.* "Pan fyddo yspydoliaeth y ddeddf fel hyn yn cael eu dwyn i dref gyd â gallu argyhoeddol i gydwybod y pechadur, mae hi mor lân, sanctaidd, cyfiawn, a daionus, fel y mae hi'n gwneuthur i bechod ymddangos yn dra phechadurus. Hyn yw gwaith cyntaf yr Ysryd, sef argyhoeddi'r byd o bechod." *Ioan xvi. 8.* "Ac y mae'r ddeddf-weithrediad hon yn parottoi aberth cymmeradwy gan Dduw, yr hwn ydyw yspyd drylliedig," *Sal. li. 17.* "Aberthau Duw ydynt yspyd drylliedig: calon ddrylliog gyftuddiedig, O Dduw, ni ddirmygu." Y Publican, yr hwn a aeth i fynu i'r deml i weddio, a amlygodd y cyfryw yspyd gostyngedig; ac efe a aeth i'w dŷ wedi ei gyfiawnhau, *Luc xviii. 13.* "Ond ar hwn yr edrychaf (medd yr Arglwydd) sef ar y truan a'r cystuddiedig o yspyd, ac sydd yn crynu wrth fy ngair," *Esfay lxvi. 2.* Yr eneidiau a gynnysgaeddwyd â'r cyfryw dueddiad a elwir *gwaith Duw*: (medd yr Apostol) "Canys Duw yw'r hwn sydd yn gweithio ynoch chwi, i ewyllysio a gweithredu yn ol ei ewylllys da ef," *Phil. ii. 13.* gwel *Aet. ii. 37. a xvi. 30. Ezec. xvi. 6, 8. Eph. 2. 10.*

2. Wedi i'r gweithiwr fel hyn barottoi y llech neu'r plat, yna y mae'n dechrau tynnu llinellau arno cyn yr attebo ddiben Deial-Haul. Canys fel y mae amrywiol ganol-bwyntiau, neu linellau canol-ddydd yn y ffurfafen, trwy y rhai y mae'r haul yn myned yn ei ddiwrnodol symmudiad; felly oddi eithr eu llunio hwynt yn gyfatebol ar y Ddeial, ni roddant ond copinod anghywir.

Felly mae gyd â'r rhai a alwodd Duw o dywyllwch i'w ryfeddol oleuni. Y grafusau a osodir allan yn yr ysgrythurau, yn perthynu i'r eglwys.

eglwys filwriaethus, fydd raid eu gweithredu yn eu calonnau trwy weithrediad tragywyddol Yfpryd Duw, yn ol ei sicr addewid ef yn perthyn i'r unrhyw, er fod amryw o addewidion yn y neffoedd newydd o dragwyddol air Duw, trwy barai y mae Haul-cyfiawnder yn tywynnu, etto, oddi eithr i'r cyfryw rasufau a gynhwysir yn yr addewidion weithio a chynhyddu yng nghalonnau yr bobl; nid aller dywedyd eu bod yn gyfrannogion o'r ddwyfol anian, na bod bywyd tragywyddol yn aros ynddynt yn ol yr Ysgrythur. "A hyn yw'r bywyd tragywyddol, medd St. Ioan, iddynt dy adnabod di yr unig wir Dduw, a'r hwn a anfonaiſt ti Iesu Grift," *Ioan xvii. 3.* Ac medd yr Apostol, "Canys Duw yr hwn a orchymynodd i oleuni lewyrchu o dywyllwch, yw'r hwn a lewyrchodd yn ein calonnau ni i roddi goleuni gwybodaeth gogoniant Duw yn wyneb Iesu Grift," *2 Cor. iv. 6.* "Ac ni a wyddom ddyfod Mab Duw, ac efe a roddes i ni feddwl fel yr adnabyddom yr hwn fydd gywir, ac yr ydym yn y Cywir hwnnw, sef yn ei Fab ef Iesu Grift. Hwn yw y gwir Dduw a'r Bywyd tragywyddol," *1 Ioan v. 20.*

Eithr y rhai hynny nad oes ganddynt ras Duw wedi ei weithredu yn eu calonnau, nid oes ganddynt sicrwydd a chadarn obaith o'i ffafr ef; ac nid ydynt 'chwaith yn chwennych ei ffafr; o blegyd duw'r byd hwn a ddallodd lygaid y rhai di-gred, fel na thywynnai iddynt lewyrch efengyl gogoniant Crist, yr hwn yw delw Duw, *2 Cor. iv. 4.*

3. Y llinell gyntaf ar y Ddeial (wedi ei threfnu a'i llyfnhau) ydyw'r llinell ym mha un y mae'r grib neu'r bys i gael ei ofod a'i wneuthur yn un â hi: y llinell hon a ddichon wasanaethu i ofod allan y ffydd honno fydd yn cyfiawnhau'r pechadur yng nghanol argyhoeddiadau dyfnion;

bod

bod y g
wneuth
ffydd y
a draeth

4. Y
ydynt l
i'r lline
diwrdd
myned
safen a
iol yn

Mai
waith
gweith
idion e
mewn
lawnde
caionn
guddia
ffafr g
ddywe
canys

5.
a adw
au, y
ffurfaf

Fel
wrth
enaid

Y

Gwyl
5. G
udd-d
der, r
14. Z
ion g
wedi
Yr a

bod y grib neu'r bys yn cael ei ofod i mewn, a'i wneuthur yn un â hi, sydd yn dangos effaith ffydd yn gweithio trwy gariad; ac am hyn mi a draethaf yn helaethach rhagllaw.

4. Y llinellau eraill a dynnir ar y Ddeial-haul ydynt lawer; a hwy a dynnir mewn trefn i ateb i'r llinellau-canol-ddydd (*meridians*) yn yr cylch diwrnodol; felly oddi wrth fod yr Haul yn myned trwy'r canol-bwyntiau hyn yn y ffurfafen ac yn llewyrchu ar bob un o'r llinellau oriol yn eu tro, fe ellir dysgu yr addysg yma: Sef,

Mai felly y mae gyd â'r rhai hynny sydd o waith Duw. Y grafusau hyn y mae ef yn eu gweithio ynddynt hwy sydd gyfattedbol i'w addewidion ef, y rhai a ofodir allan yn yr Ysgrythurau mewn perthynas iddynt; felly bod Haul-cyfiawnder yn tywynnu trwy yr addewidion hyn i'r caionnau adnewyddedig, a all roddi iddynt ddatguddiadau ac amlygiadau newydd o'u bod mewn ffafr gyd â Duw, yr hyn sy'n peri i'r credadyn ddywedyd, "Dyma fy nghysur yn fy nghystudd; canys dy air di a'm bywhâodd i," *Salm cxix 50*.

5. Y llinellau hyn y rhai a dynnir ar y Ddeial a adwaenir erbyn eu hamrywiol enwau a'u nhodau, yn ôl eu gwahanol ganol-bwyntiau yn y ffurfafen:

Felly mae grafusau'r efengyl i'w hadnabod wrth eu hamrywiol effeithiau, yn cymhwyso'r enaid i deyrnas nef.

Y grafusau ydynt y rhai canlynol sef 1. Gwybodaeth, 2. Ofn, 3. Edifeirwch, 4. Ffydd, 5. Gobaith, 6. Cariad, 7. Llawenydd, 8. Uffudd-dod, 9. Gostyngeddrwydd, 10. Addfwynnder, 11. Amynedd, 12. Cyfiawnder, 13. Purdeb, 14. Zel, 15. Parhâd. Y mae amryw o addewidion gwerthfawr mewn perthynas i'r grafusau hyn wedi eu gosod allan yn yr Ysgrythurau sanctaidd. Yr addewidion ydynt o ddau ryw, sef Hollol,

ol, ac Ammodol; amcan a bwriad yr Hollalluog yn y rhai hyn, a ddylai pob credadyn ei ystyried yn ddifrifol; yr addewidion hollol ydynt y cyfryw â'r rhai hyn: "A phawb a fyddant wedi eu dysgu gan Dduw," *Ioan* vi. 4, 5. "Cyflog pechod yw marwolaeth, eithr dawn Duw yw bywyd tragywyddol, trwy Iesu Grist ein Harglwydd," *Rhuf.* vi. 23. "Canys pob rhoddiad daionus, a phob rhodd berffaith oddi uchod, y mae yn disgyn oddi wrth Dad y goleuni, gyd â'r hwn nid oes gyfnewidiad, na chysgod troedigaeth," *Iago* i. 17. "Canys Duw yw'r hwn fydd yn gweithio ynoch chwi ewllyfio a chredu o'i ewyllys da ef," *Phil.* ii. 13.

1. Trwy'r addewidion diammodol hyn mae Duw yn ymrwymo o'i wir ewyllys i weithio pob gras yng nghalonau ei bobl, heb un ammod na chymmwyfder yn y dyn.

2. Trwy'r addewidion ammodol (y rhai nid oes ond perffaith ufudd-dod Crist yn unig a rydd hawl i'r credadyn yn eu bendithion) y mae efe yn sicrhau ac yn cyhoeddi yr enaid yn fendigedig trwy rinwedd yr hollol addewid yn cymmeryd effaith ar yr enaid; Canys mae'r hollol addewid yn gweithio y gras hwnnw yn y galon, yr hwn y mae'r addewid ammodol yn ei ofyn, ac yn ganlynol, y mae'r ammodol addewid yn cyhoeddi yr enaid yn fendigedig trwy rinwedd y gras a weithredwyd, trwy yr addewid ddiammodol.

6 Y peth nefaf fydd i'w ystyried yw y grib neu'r bys; y Ddeial derfyn-gylchog hon a all wafaneuthu i ofod allan ffydd.

1. Mae'n rhaid i'r bys fod wedi ei drefnu a'i sicrhau yn y plat: canys os bydd y bys yn ansefydlog, ni rydd ond cyfarwyddiad anghywir.

2 Felly mae gyd â'r credinwyr, y ffydd yr hon a roddir i'r saint a weithir yn eu calonau trwy allu

Duw;

Duw
fiawn
y byd
y ma
pryd
hefyd
Yspry
bydd
angrh
tyftio
Duw
ed me
y dyn
yr Ar
hwn
dinae
roddo
"Fe
fendit

2.
ei le,
dderb
llinell
gwyb
Dy
Efeng
Grist
ddatg
gan e
ein ff
am o
Cyfiac
ffydd
wyd
thu y
heddw
iau'r
odd i'

Duw; trwy yr hon y mae Iesu Grist, Haul-cyfiawnder yn cael ei amlygu: a pha mwyaf diysgog y bydd wedi ei sefydlu a'i sylfaenu, goreu i gyd y mae hi'n derbyn seliau a thystiolaeth yr Yspryd; yn ol geiriau'r apostol. "Yn yr hwn hefyd wedi i chwi gredu, y'ch feliwyd trwy lân Yspryd yr addewid," *Eph. i. 13.* O blegyd o's bydd ffydd yn ammau addewidion Duw trwy angrhediniaeth; ni rydd y cyfryw ffydd ond tystiolaeth anwadal fod yr enaid mewn heddwch â Duw. Gan hynny medd yr apostol, "Gofyned mewn ffydd heb ammau dim. Na feddylid y dyn hwnnw a f'o yn ammau y derbyn dim gan yr Arglwydd," *Iago i. 6, 7.* Megis Abraham, yr hwn nid amheuodd addewid Duw, trwy angrhediniaeth, eithr gan fod yn gadarn mewn ffydd, a roddodd y gogoniant i Dduw," *Rhuf. i. 20.* "Felly, gan hynny y rhai sydd o'i ffydd ef a fendithier gyd ag Abraham ffyddlon," *Gal. iii. 9.*

2. Pan fyddo bys y Ddeial wedi ei sicrhau yn ei le, mae'n cyfeirio'n syth i synu i'r diben o' dderbyn tywynniad yr haul, ai dasflu ar hyd y llinellau a dynnwyd ar y Ddeial; ac felly y gwybyddir yr awr o'r dydd.

Dyma fel y mae gyd a'r rhai sy'n credu yr Efengyl: pan roddo'r Arglwydd wybodaeth o Grist iddynt, yr hyn ni ddichon cig a gwaed ei ddatguddio, mae ffydd yn cyferio tua'r nesoedd, gan edrych ar Iesu pentywysog a pherffeithydd ein ffydd ni," *Heb. xii. 2.* "Ac yn disgwyl am oleuni rhagor, a llewyrchiadau Haul y Cyfiawnder, yr hwn sydd yn llewyrchu trwy ffydd ar y galon rasol, (ym mha un yr argraffwyd addewidion diammodol Duw) yn cyfnerthu y credadyn ac yn cadarnhau ei fod mewn heddwch â Duw: fel y gallo ddywedyd yngeiriau'r Ysgrythur, "Duw, yr hwn a orchymynodd i'r goleuni llewyrchu allan o dywyllwch, yw
yr

yr hwn a lewyrchodd yn ein calonnau ni, i roddi goleuni gwybodaeth gogoniant Duw yn wyneb Iesu Grift," 2 Cor. iv. 6. " Mae'r Yspryd hwn yn cyd-dystiolaethu â'n hyspryd ni, ein bod yn blant i Dduw," Rhuf. viii. 16.

Yn drydydd, Y diben i ba un ei gwnaethpwyd.

1. Wedi gwneud y Ddeial fel hyn, rhaid ei gosod mewn lle cyfleus i dderbyn pelydr yr Haul, fel y gellir trwy y moddion hynny, wybod beunydd yr awr a'r dydd.

1 'Nol gorphen y Ddeial ar firiol wir sail,
Lle i gosod a geisier ar gyfer yr Haul;
Ond o's caiff ei gosod mewn cysgod dan gudd,
Yn ddiau y Ddeial 'n anfuddiol a fydd.

2 Ac felly yn union y galon a ga's
Ei gwir adnewyddu gan yr Iesu trwy ras,
Hi ddisgwyl ganol-ddydd Haul dosydd Duw
dyn
Sy'n casglu'r meddyl fryd ynghyd atto 'i hun.

3 Ond o's y proffeswr yn ddeddswr a fydd,
O's yn ei weithredoedd sylfaenodd ei ffydd,
Fe fydd mor anfuddiol a Deial dan bren,
Pan fyddo'n gymmylog, neu'n niwlog, y nen.

Felly credadyn heb gyfeillach Crist fydd mor anfuddiol ag yw Deial heb haul.

Gan hynny rhaid i'r credinwyr, y rhai ydynt waith yr Arglwydd wedi eu creu trwy ras yng Nghrist Iesu, rhaid iddynt ddisgwyl tan foddion gras, gan fod yn sicr a diymmod, a helaethion yng waith yr Arglwydd yn oestadol, 1 Cor. xv. 58. " Nid yn bwhwman ac yn eu cylch-arwain gyd â phob awel dysgeidiaeth trwy hocced dynion, trwy gyfrwystra i gynllwyn i dwyllo, &c. Eph. iv. 14, &c. Y prif Crist'nogion oeddent " Yn
ya

yn p
yng n
mewn

2.

digwy
o ddi
dim b

Dy
credin

ordinh

ddamv

i eraill

ddiffyg

cyfiaw

yr efer

Dafyd

a bum

rych i

ddywed

Ngoleu

naf?"

rhag p

thi y n

wyrch

was, y

cxix. 4

gallu g

llewyr

darnhau

awn fy

wy hyd

a broph

sfengyl,

ynt y d

r bod y

dd, ac

phob

yn parhâu (*yn ddianwadal*) yn athrawiaeth ac yng nghymdeithas yr apostolion yn torri bara, ac mewn gweddïau," *Act. ii. 42.*

2. Mae ambell ddiwrnod tywyll cymmylog yn digwydd, ac er bod y Ddeial yn ddiysgog, etto, o ddiffyg i'r Haul dywynnu arni, nid aller cael dim boddlonrwydd oddi wrthi.

Dyma fel y mae'n digwydd weithiau ar y credinwyr, pan fyddont yn disgwyl tan sanctaidd ordinhadau Duw; cwmwl o dywyllwch a all ddamweinio, a hwythau mewn rhann yn ddifudd i eraill, ac yn anghysurus ynddynt eu hunain, o ddiffyg bywiocâol a llewyrchiol belydr Haul cyfiawnder i'w cryfhâu a'u cyf-nerthu yn ffydd yr efengyl. Dan y cyfryw gwmmwl yr oedd Dafydd pan ddywedodd, "Cuddiaist dy wyneb, a bum helbulus," *Salm xxx. 7.* Eithr gan edrych i fynu at yr Arglwydd trwy ffydd, efe a ddywedodd drachefn, "Yr Arglwydd yw fy Ngoleuni a'm lachawdwriaeth, rhag pwy yr ofnaf?" "Yr Arglwydd yw nerth fy mywyd, rhag pwy y dychrynaf?" *Salm xxvii. 1.* Gyd â thi y mae ffynnon y bywyd, dyrcha arnom lewyrch dy wyneb.——"Cofia y gair wrth dy was, yn yr hwn y perais i mi obeithio," *Salm cxix. 49.* Nid oedd ddigon ganddo ei fod yn gallu *gobeithio* eithr yr oedd yn rhaid iddo gael llewyrchiadau newydd o Haul cyfiawnder i'w gadarnhâu yn ei obaith. "Canys llwybr y cyflawn fydd fel y goleuni, yr hwn a lewyrcha fwy hyd ganol dydd," *Diar iv. 18.* Y prophwyd a brophwydodd am y ffyddloniaid yn nyddïau'r efengyl, gan ddywedyd, "Bydd y llesgaf o hoynt y dydd hwnnw, fel Dafydd, *Zec. xii. 8.* Ac er bod y credadyn weithiau yn dywyll, yn farwedd, ac yn ddi-gysur, etto mae goleuni, bywyd, phob cyflawnder yng Nghrist, ac a gyfrannir yn

yn helaeth yn ei amser da ei hun, i ddiwallu yr anghenus. "Canys ynddo ef y mae bywyd, a'r bywyd fydd oleuni dynion," *Ioan* i. 4. "Gan hynny byddwch sicr a diymmod yng ngwaith yr Arglwydd, a chwi yn gwybod nad yw eich llafur yn ofer yn yr Arglwydd," i *Cor.* xv. 58.

3. Nid yw'r Haul yn tywynnu'n eglur bob amser ar y Ddeial, eithr â llewyrch gwann; ac o blegyd fod cwmmwl tenau yn cysgodi'r llewyrch, ni thywynna mor amlwg fel y galler y pryd hynny wybod yr awr o'r dydd.

Mae'n digwydd felly gyd â'r ffyddloniaid, maent weithiau yn teimlo eu calonau yn llosgi ynddynt o hiraeth sanctaidd am Dduw, tan foddion gras a gweinidogaeth y gair, &c. eithr cwmmwl o angrhediniaeth wedi ymgasglu oddi wrth niwl a tharth meddyliau crwydredig, neu ddirgel euogrwydd, a ddichon gysgodi rhyngddynt â llewyrch Haul cyfiawnder, fel na welont ei oleuni mor amlwg ag y rhoddo iddynt wybodaeth gyffurus o ogoniant Duw yn wyneb Iesu Grifft. Daliwch sulw, fel yr oedd gyd â'r ddau ddisgybl wrth fyned i Emaus, *Luc* xxiv. 15. "A bu fel yr oeddynt yn ymddiddan ac yn ymosyn â'u gilydd, yr Iesu ei hun hefyd a nesâodd, ac a aeth gyd â hwynt. Eithr eu llygaid hwy a attaliwyd fel na's adwaenent ef." Yr oeddynt hwy yn teimlo gwresogrwydd yn eu calonau tra'r oedd efe yn agor yr Ysgrythurau iddynt hwy am dan ei hun; eithr ei bresennoldeb cyflurus ef a attaliwyd oddi wrthynt hwy, hyd oni agorwyd eu llygaid; yna hwy a'u hadanabuant ef, ac a ddyswedasant wrth eu gilydd, "Onid oedd ein calonau yn llosgi ynom tra yr oedd efe yn ymddiddan â ni ar y ffordd, a thra yr ydoedd efe yn agoryd i ni'r Ysgrythurau," Adnod 32. Fel hyn ni a welwn fod yr Arglwydd weithiau

yn go
der, f
usach
ei hun

4.
mae'n
mae'r
linella

Fel
Haul
ni, by

yn ha
Duw
bynna

"Me
i'r lly

fy ngh
bywhâ

wenyd
hâodd

"Fy
ddo yn

a gyf
beraist

Yn do
wi ar

Duw,
ly, a t

ain, a
ai nid
Iesu C

hymm
Nid
anaeth
amlyg
anaeth

yn goddef i'w bobl fod dan amheuon a phetrus-
der, fel y gallo amlygiad ei gariad ef fod yn fel-
usach ac yn werthfawroccach pan ddatguddio efe
ei hun iddynt.

4. Pan dywynno'r haul yn eglur ar y Ddeial,
mae'n hawdd canfod yr awr o'r dydd; canys yna
mae'r bys yn arwain pelydr yr haul ar rai o'r awr
linellau mewn modd gweledig ac amlwg.

Felly mae'n bod gyd â'r duwiolion, pan f'o
Haul cyfiawnder yn taenu pelydr disglaire ei oleu-
ni, bywyd a chariad yn eu calonnau hwy; mae
yn hawdd canfod arwyddion o ffafr a heddwch
Duw; ac i gredu eu hawl ynddo ef. A phwy
bynnag sydd wedi ei oleuo, efe a all ddywedyd,
"Melus yn ddiau yw'r goleuni, a hyfryd yw
i'r llygaid weled yr haul," *Preg. ii. 7.* "Dyma
fy nghysur yn fy nghystudd; canys dy air di a'm
bywhâodd i," *Salm cxix. 50.* "Rhoddaisf la-
wenydd yn fy nghalon, mwy nâ'r amser yr aml-
hâodd eu hŷd a'u gwin hwynt," *Salm iv. 7.*
"Fy Anwylyd sydd eiddof fi, a minnau yn ei-
ddo yntau," *Can. ii. 16.* "Mi a orweddais, ac
a gysgais, ac a ddeffroais; canys ti Arglwydd a
beraisf i mi drigo mewn diogelwch. *Sal. iv. 8.*
Yn ddiammau, dyledswydd pob Cristion yw sul-
wi ar y pethau hyn, canys felly y dywed gair
Duw, "Ymddiddenwch â'ch calon ar eich gwe-
ly, a thewch," *Salm iv. 4.* "Profwch eich hun-
ain, a ydych yn y ffydd; holwch eich hunain,
ai nid ydych yn adnabod eich hunain, sef bod
Iesu Grist ynoch, oddi eithr i chwi fod yn ang-
hymmeradwy?" *2 Cor. xiii. 5.*

Yr Ail DDEUNYDD.

Nid yw y Cristion crediniol yn unig yn waf-
anaethgar iddo ei hun, trwy ddal sulw ar y cyfryw
amlygrwydd; eithr mae'n rhaid iddo fod yn waf-
anaethgar i eraill hefyd; gan ofod allan ei oleuni

a'i wybodaeth, er addysg iddynt hwy ei gyd-grift-nogion.

Mae'r ddeial yn wafanaethgar i roi gwybodaeth a boddlondeb i bawb a chwennychu wybod.

Felly y mae'r Crist'nogion, "Chwi yw goleuni'r byd: llewyrched felly eich goleuni ger bron dynion, fel y gwelont eich gweithredoedd da, ac y gogoneddont eich Tad yr hwn fydd yn y nefoedd," *Mat. v. 14, — 16.* "Pob un megis y derbyniodd, cyfrenwch â'ch gilydd fel daionus oruchwilwyr amryw ras Duw," 1 *Pedr iv. 10.* "Tithau pan y'th droer, cadarnhâ dy frodyr," *Luc xxii. 32.*

2. Pan fyddo'r Ddeial fel hyn wedi ei gorphen a'i sefydlu yn ei lle yn drefnus, nid yw hi ddefnyddiol ond yn unig, tra y byddo'r haul yn tywynnu.

Felly'r credadyn, tra fyddo disglair belydr Haul cyfiawnder yn tywynnu idd ei galon; mae efe'n gymmwys i rybuddio eraill hefyd," *Rhuf. xv. 14.* "Nid o herwydd ein bod ni yn ddigonol o honom ein hunain; eithr ein digonedd fydd o Dduw," 2 *Cor. iii. 5.* Hyn a wnaeth i'r Salmydd Iefain allan, "Dyro i mi drachefn orfodedd dy iechydwriaeth, ac â'th hael Yspryd cynnal fi, yna dysgaf dy ffyrdd i'r rhai anwir, a phechaduriaid a droer attat," *Salm li. 12, 13.*

Fel y dyallir yn well y pethau a ofodwyd allan neu a bortreudwyd yma dan gyffelybiaeth deial; bydded i'r darllenydd ystyried, fod y llinellau a elwir llinellau'r oriau ar y ddeial wedi eu nhodi ag enwau amryw rasufau, y rhai a amlygodd yr Arglwydd yn ei air, megis yn angenrheidiol anhepgorol i ddedwyddwch, gan addaw eu gweithredu ynghalonnau ei bobl trwy'r Yspryd Glan, yr hwn a ddanfonwyd o'r nef.

Y grafusau yw y rhai a grybwyllwyd eisoes; sef, Gwybodaeth, Ofn, Edifeirwch, Ufudd-dod, Gobitha,

Gobaith

er, Go

Tangr

Mae

perthyn

thai yn

Gan hy

fodd y

darnhau

om ni

nonno.

Mae

yn rhac

addewid

owyd y

roddwy

y mae'r

addewid

rannu.

yn ei ro

neradw

Mi a

on hyn

Addewi

Jer.

xxiv. 2

A chei

r Argl

chubyd

dd yw

acobi;

ugeiliai

ghalon

orthan

Gobaith, Ffydd, Cariad, Llawenydd, Cyfiawnder, Gostynggeiddrwydd, Addfwynder Amynedd, Tangnefedd, Purdeb, Zel, Parhad.

Mae amryw addewidion mawr a gwerthfawr yn perthyn i'r grasfau hyn; rhai yn ammodol a rhai yn ddiammodol (fel y mynegwyd o'r blaen). Gan hynny, gadewch i ni ystyried yn fanwl, pa fodd y maent yn cyfattedb i'w gilydd, ac yn cadarnhau'r naill y llall, megis trwyddynt y gallom ni fod yn gyfrannogion o'r anian ddwyfol honno.

Mae addewid ddiammodol yn cyfrannu gras yn rhad; i.e., i'r rhai cyndyn hefyd; ac mae'r addewid ammodol yn bendithio'r enaid a wnaethpwyd yn ufudd trwy rinwedd y gras hwnnw a roddwyd eisoes yn rhad; felly, pa beth bynnag y mae'r addewidion ammodol yn ei ofyn, mae'r addewid ddiammodol yn ei roddi ac yn ei gyfrannu. Y peth y mae'r addewid ddiammodol yn ei roddi, mae'r addewid ammodol yn ei gymmeradwyo ac yn boddioni iddo.

Mi a roddaf i lawr rai o'r ddau fath addewidion hyn; sef, ammodol a diammodol, yn siampl.

G W Y B O D A E T H.

Addewidion diammodol.

Jer. iii. 15. Ezech. xxxiv. 23. Esay lx. 16. A chei wybod mai myfi ydychi Arglwydd yw dy Athubudd; a'th Waredydd yw cadarn Dduw iacob; a rhoddaf i chi wneud i'ch geiliaid wrth fodd fy nghalon; y rhai a'ch orthant â gwybodaeth

B 2 ac

Addewidion ammodol.

Sal. lxxxix. 15. Gwyn eu byd y bobl a adwaenant yr hyfryd lais; am iddo roddi ei ferch arnaf; am hynny y gwaredaf ef; am iddo adnabod fy enw: efe a cilw arnaf, a mi a'i gwrandawaf ef; mewn ing y byddaf gyd ad ef, y gwaredaf ac y gogonedd af

ac a deall. Ac myfi a
roddaf i ti dryforau
cuddiedig a chuddfeydd
dirgel, fel y gwyppech
mai myfi yr Arglwydd
yr hwn a'th alwodd er-
byn dy enw, yw Duw
Israel, Esay xlv. 3.

Felly y cewch wybod
mai myfi yw yr Ar-
glwydd eich Duw,
yn trigo yn Seion fy
mynydd sanctaidd, Joel
iii. 17.

eddaſ ef. Gras i chwi
a thangnefedd a aml-
haer trwy *adnabod* Duw
a Iesu Grift ein Har-
glwydd ni, &c. 2 Petr
i. 2.

O F N.

Addewid. diammodol.

Jer. xxxii. 39, 40.
A mi a roddaf iddynt
un galon, ac un ffordd
i'm *hofni* byth, er lles
iddynt, ac i'w meibion
ar eu hol. Ac mi a
wnaf a hwynt gyfam-
mod tragwyddol, na
throaf oddiwrthynt heb
wneuthur lles iddynt;
a mi a osodaf fy *ofn* yn
eu calonau, fel na
chilient oddi wrthyf.

Addewid. ammodol.

Sal. cxxviii. 1. Gwyn
fyd pob un fydd yn of-
ni'r Arglwydd, yr hwn
fydd yn rhodio yn ei
ffyrdd ef. *Mal.* iv. 2.
Ond Haul cyfiawnder
a gyfyd i chwi y rhai
ydych yn ofni fy enw;
a meddyginiaeth yn ei
esgyll; a chwi a ewch
allan ac a gynnyddwch
megis lloi pasgedig. Pen
iii. 16. Yna y rhai oedd
yn ofni yr Arglwydd a
lafarasant bob un wrth
ei gymmydog, ac 'sgrif-
enwyd llyfr coffadwr-
iaeth ger ei fron ef, i'r
rhai oedd yn ofni'r Ar-
glwydd, &c.

EDIFEIRWCH.

EDIFEIRWCH.

Addewid. diammodol.

Aet. v. 31. Hwn a ddyrchafodd Duw â'i ddeheulaw, yn Dywyf-og ac yn lachawdwr, i roddi *Edifeirwch* i Is-rael, a maddeuant pe- chodau. O herwydd pa ham y mae efe yn dywedyd, Pan ddyr- chafodd i'r uchelder, efe a gaethiwodd gaeth- iwed, ac a roddes rodd- ion i ddynion, *Eph. iv. 8.*

Addewid. ammodol.

Efay lv. 7. *Gadaw- ed* y drygionus ei ffordd a'r gwr anwir ei fedd- yliau; a *dychweled* at yr Arglwydd, ac efe a gymmer drugaredd ar- no; ac at ein Duw ni, o herwydd efe a arbed yn helaeth.

FF Y DD.

Addewid. diammodol.

Efay xliiii. 10. Fy nhystion i ydych chwi, medd yr Arglwydd; a'm gwas, yr hwn a ddewifais, fel yr adna- byddoch, ac y *credoch* fi, ac y dealloch mai myfi yw; o'm blaen i nid oedd Duw wedi ei ffurfio, ac ni bydd ar fy ol. *Eph. ii. 8.* Ca- nys trwy ras yr yd- ych yn gadwedig, trwy *ffydd*; a hynny nid o honoch eich hunain; B 3 rhodd.

Addewid. ammodol.

Ioan vii. 38. Yr hwn sydd yn *credu* yn- of, megis y dywedodd yr Ysgrythur, Afonydd o ddwfr bywiol a ddi- lifant o'i groth ef. *Aet. xliiii. 39.* A thrwy hwn y cyfiawnheir pob un sydd yn *credu* oddiwrth yr holl bethau, y rhai ni allech trwy gyfraith. Moses gael eich cyf- iawnhau oddiwrthynt, *Diarheb. iv. 18.* Ond llwybr y cyfiawn sydd fel

rhodd Duw ydyw; canys nid cig a gwaed a ddatguddiodd *byn* i ti, ond fy Nhad yr hwn fydd yn ynefoedd, *Mat* xvi. 17.

fel y goleuni, yr hwn a lewyrcha fwy fwy hyd ganol dydd,

cael o h
xvi. 8.
heibio
nat, w
amfer f

G O B A I T H.

Addewid. diammodol.

Seph. iii. 10. Gadawaf ynot hefyd bobl druain dlodion, ac yn enw yr Arglwydd y *gobeithiant* hwy. *Rhuf.* v. 3. Gan wybod fod gorthrymder yn peridioddefgarwch; a dioddefgarwch brofiad; a phrofiad *obaith*; a *gobaith* ni chywilyddia, am fod cariad Duw wedi ei dywallt yn ein calonnau ni trwy yr Yspryd Glân, yr hwn a roddwyd i ni.

Addewid. ammodol.

Salm cxlvii. 11. Yr Arglwydd fydd hofganddo y rhai a'i hofn-nant ef. Sal. cxxv. 1. Y rhai a *ymddiriedant* yn yr Arglwydd, fyddant fel mynydd Seion, yr hwn ni syflir, ond a bery yn dragywydd. Jer. xvii. 7. Bendigedig yw'r gwr a ymddiriedo yn yr Arglwydd, ac y byddo'r Arglwydd yn *hyder* iddo. Zec. ix. 12. Trowch i'r amddiffynfa, chwi garcharorion *gobeithiol*, &c.

Addewid.

Esay
yr Arg
naf; o
glwydd
i efang
I ofod
ac i ro
iant yr
llaweny
gwisg
yspryd
y gel
brenna
blanhi
fel y
Esay x
ny me
tynnw
honna
iaeth.

C A R I A D.

Addewid. diammodol.

Deut. xxx. 6. A'r Arglwydd dy Dduw a enwaeda dy galon, a chalon dy hâd, i *garu* yr Arglwydd dy Dduw â'th holl galon, ac â'th holl enaid, er mwyn cael

Addewid. ammodol.

Salm cxlv. 20. Yr Arglwydd fydd yn cadw pawb a u *carant* ef. 1 Cor. ii. 9. Ni welodd llygad ac ni chlywodd clust, ac ni ddaeth i galon dyn, y pethau a ddar-

Addewid.

Ez
A rh
galon,
wydd

<p>cael o honot fyw. Ezech. xvi. 8. Pan aethum heibio it' ac edrych. arnat, wele dy amfer yn amfer serchowgrwydd.</p>	<p>ddarparodd Duw i'r rhai a'i <i>carant</i> ef. Salm xci. 14. Am iddo roi ei <i>serch</i> arnaf; am hynny gwardaf ef, am iddo adnabod fy enw.</p>
---	--

LL A W E N Y D D.

<p>Addewid. diammodol. Esay lxi. 1. Yspryd yr Arglwydd sydd arnaf; o herwydd yr Arglwydd a'm heneiniodd i efangylu, &c. adn. 3. I ofod i alarwyr Seion, ac i roddi iddynt ogoniant yn lle lludw, olew <i>llawenydd</i> yn lle galar, gwisg moliant yn lle yspryd cystuddedig, fel y gelwid hwynt yn brennau cyfiawnder, yn blanhigyn i'r Arglwydd fel y gogonedder ef. Esay xii. 3. Am hynny mewn <i>llawenydd</i> y tynnwch o ddwfr ffynhonnau iachawdwr-iaeth.</p>	<p>Addewid ammodol. Salmau lxxxix. 15. Gwyn eu byd y bobl a adwaenant yr hyfrydlais; yn llewyrch dy wyneb, O Arglwydd! y rhodiant hwy. Yn dy enw di y <i>gorfoleddant</i> beunydd ac yn dy gyfiawnder yr ymddyrchafant. Rhuf. xv. 13. A Duw'r gobaith a'ch cyflawno o bob <i>llawenydd</i> a thangnefedd gan gredu, fel y cynhyddoch mewn gobaith trwy nerth yr Yspryd Glân. Y rhai sydd yn hau mewn dagrau a fedant mewn <i>gorfoledd</i>, Salm cxxv. 5.</p>
---	--

U F U D D - D O D.

<p>Addewid. diammodol. Ezech. xi. 19, 20. A rhoddaf iddynt un galon, ac yspryd newydd a roddaf ynoch; tyn-</p>	<p>Addewid. ammodol. Eccl. xix. 5, 6. Yn awr, gan hynny, o's gan wrando y gwrandedwch ar fy llais, a chadw</p>
---	---

tynnaf hefyd y galon garreg ymaith o'u cnawd hwynt, a rhoddaf iddynt galon gig, fel y rhodiont yn fy neddfau, ac y cadwont fy marnedigaethau, ac y gwnelont hwynt; a hwy a fyddant yn bobl i mi, a minnau yn Dduw iddynt hwy. Salm xviii. 44. Pan glywant am danaf, *ufuddbânt* i mi: meibion dieithr a gymmerant arnynt ymddarostwng i mi.

chadw fy nghyfammmod, chwi a fyddwch yn drysor priodol i mi o flaen yr holl bobloedd; canys eiddo fi yw'r holl ddaear. A chwi a fyddwch i mi yn frenhiniaeth o offeiriad, ac yn genhedlaeth sanctaidd. 1 Sam. xv. 22. Wele gwrando fydd well nac aberth, ac *ufuddbâu* na brasder hyddod. Esay i. 19. O's byddwch ewyllysgar ac *ufudd*, daioni'r tir a fwytewch.

GOSTYNGEIDD R W Y DD.

Addewid. diammodol.

Deut. viii. 3. Ac efe a'th ddarostyngodd ac a oddefodd i ti newynu, ac a'th fwydodd â manna yr hwn nid adwaenit, ac nid adwaenai dy dadau; fel y gwnai i ti wybod nad trwy fara yn unig y bydd byw dyn; ond trwy bob gair a'r fydd yn dyfod allan o enau yr Arglwyd y bydd byw dyn.

Addewid. ammodol.

Job xxii. 29. Pan oftynger hwynt, yna y dywedi di, Y mae Goruchafiaeth; ac efe a achub y *gostyngedig* ei olwg. Esay lvii. 15. Canys fel hyn y dywed y goruchel a'r dyrchafledig, yr hwn a breswyia dragwyddoldeb, ac y mae ei enw yn sanctaidd. Y goruchelder a'r cysfieg a breswyl a; a chyd â'r cystuddedig a'r *isfel* o yspryd, ac i fwynhâu calon y rhai cystuddiedig.

ADD-

Add
Es
a dri
llewp
â'r m
a che
nifail
yngh
bych
Iago
wyll
nyni
ionec
ryw
greac

Add
Se
awaf
druaf
enw
gobe
v. 3.
gorth
thio

Add
D
iatta
gwif
glân

A D D F W Y N D E R.

Addewid. diammodol.

Eſay xi. 6. Y blaidd
a drig gyd â'r oen, a'r
llewpard a orwedd gyd
â'r mynn; y llo hefyd,
a chenau'r llew, a'r a-
nifail bras a fyddant
ynghyd; a bachgen
bychan a'u harwain.
Iago i. 18. O'i wir e-
wyllys yr ynnillodd efe
nyni trwy air y gwir-
ionedd, fel y byddem
ryw flaen-ffrwyth o'i
greaduraid ef.

Addewid. ammodol.

Mat. v. 5. Gwyn cu
byd y rhai *addfwyn*;
canys hwy a etifeddant
y ddaear. Sal. cxlix. 4.
O herwydd hoffodd yr
Arglwydd ei bobl, efe
a brydfertha y rh-
llednais ag iachawdwr-
iaeth: y rhai llariaidd
a hyffordda efe mewn
barn, a'i ffyrdd a ddyſg
efe i'r rhai goſtyngedig,
Salm xxv. 9.

A M Y N E D D.

Addewid. diammodol.

Seph. iii. 12. Gad-
awaf ynot hefyd bobl
druain dlodion, ac yn
enw yr Arglwydd y
gobeithianthwy. Rhuf.
v. 3. Gan wybod fod
gorthrymder yn gwei-
thio dioddefgarwch.

Addewid. ammodol.

Dat. iii. 10. O ach-
os cadw o honot air fy
amynedd i, minnau a'th
gadwaf oddi wrth awr
y brofedigaeth, yr hon
a ddaw ar yr holl fyd,
i brofi y rhai fydd yn
trigo ar y ddaeat.

C Y F I A W N D E R.

Addewid. diammodol.

Dat xix. 8. A chan-
iattawyd iddi gael ei
gwisgo â lliain main,
glân a diſglair; canys
lliain

Addewid. ammodol.

Salm cxxi. 4. -Cyfyd
goleuni i'r rhai union
yn y tywyllwch: tru-
garog, a thoſturiol, a
chyf-

main ydyw cyfiawnder
y faint. Ezech. xxxvi.
27. Rhoddaf hefyd fy
Yspryd o'ch mewn, a
gwnaf i chwi rodio yn
fy neddfau a chadw fy
marnedigaethau, a'u
gwneuthur hwynt.

chyfiawn yw efe. Adn.
6, 7. Yn ddiau nid yf-
gogir ef byth; y cyf-
iawn a fydd byth mewn
coffadwriaeth, nid ofna
rhag chwedl drwg, ei
galon fydd ddi-sigl yn
ymddiried yn yr Ar-
glwydd.

T A N G N E F F D D.

Addewid. diammodol.

Eſay lxvi. 12. Wele,
mi a estynaf iddi *hedd-
wch* fel aſon, a gogon-
iant y cenhedloedd fel
ffrwd lifetriol. Ioan
xiv. 27. Yr wyf yn ga-
dael i chwi *dangnefedd*,
fy *nhangnefedd* yr ydwyf
yn ei rododi i chwi. Na
thralloder eich calon,
ac nac ofned. Ac yn
y lle hwn, y rhoddaf
dangnefedd, medd Ar-
glwydd Dduw'r llu-
oedd, Hag. ii. 9.

Addewid. ammodol.

Mat v. 9. Gwyn eu
byd y *tangnefeddwyr*;
canys hwy a elwir yn
blant i Dduw. Gal.
v. 22. Eithr ffrwyth yr
yspryd yw cariad llaw-
enydd, *tangnefedd*, hir-
ymaros, cymmwynaf-
garwch, daioni, ffydd,
addfwnder, dirwest, yn
erbyn y cyfryw nid oes
ddeddf.

Z E L.

Addewid. diammodol.

Luc iii. 16. Efe a'ch
bedyddia chwi â'r Yf-
pryd Glân, ac a *thân*.
Zec. xii. 6. Y dydd
hwnnw y gwnaf dyw-
ysgion Juda fel aul-
wyd

Addewid. ammodol.

Num. xxv. 12. Am
hynny, dywed, Wele
fi yn rhoddi iddo fy
nghyfammod o hedd-
wch. Adnod 13. A
bydd iddo ef, ac i'w
had

wyd o
ac fel
o wel
ar y l
yr aſſw
oedd o

Addew

Eſa
yr Arg
ar bo
dyfrha
nos a
ei dry
Bydda
rael,
lili, ac
megis
geing
a byd
yr ole
fel Li

Ym

addew
blann
modol

yn ym

1.

" A

" dy

modol

" fan

wyd o dân yn y coed,
ac fel ffagl mewn ysgub
o wellt, ac yfant ar y
ar y llaw ddechau, ac ar
yr afiwy, yr holl bobl-
oedd o amgylch, &c.

had ar ei ol ef, ammod
o offeiriadaeth dragyw-
yddol, am iddo eiddig-
eddu tros ei Dduw, a
gwneuthur Cymmod
tros feibion Israel. Dat.
iii. 19. Ac am hynny,
bydded *zel* gennyf, &c.

P A R H A D.

Addewid. diammodol.

Efay xxvii. 3. Myfi
yr Arglwydd a'i ceidw,
ar bob Moment y
dyfrhâf hi; cadwaf hi
nos a dydd rhag i neb
ei drygu. *Hof.* xiv. 5.
Byddaf fel gwlith i Is-
rael, efe a fodeua fel
lili, ac a leda ei wraidd
megis Libanus. Ei
geingciau a gerddant,
a bydd ei degwch fel
yr olewydden, a'i arogl
fel Libanus.

Addewid. ammodol.

Mat. x. 22. A chas
fyddwch gan bawb er
mwyn fy enw i; ond
yr hwn a barhâo hyd
y diwedd, efe fydd cad-
wedig. Dat. ii. 10.
Bydd ffyddlon hyd an-
geu. Dat. iii. 21. Yr
hwn fydd yn gorchfygu
rhoddafiddo eistedd gyd
â mi ar fy ngorfedd-
faingc, megis y gorch-
fygais innau, ac yr eif-
teddais gyd â'm Tad ar
ei orfeddfaingc ef.

Yma y gallwn sulwi, mai trwy rinwedd yr
addewidion diammodol y mae gras yn cael ei
blannu yn yr enaid; a thrwy'r addewidion am-
modol y cadarnheir ac y cyfnerthir y derbyniwr
yn ymarferiad y gras a dderbyniodd. Canys yn
1. Y mae'r addewid ddiammodol yn dywedyd,
“ A thi a gei wybod mai myfi yr Arglwydd yw
“ dy lachawdwr.” Ac y mae'r addewid am-
modol yn dywedyd, “ Gosodaf ef ar fy uchel
“ fannau *am* iddo adnabod fy enw.”

2. Mae'r

2. Mae'r addewid ddiammodol yn dywedyd, " Myfi a ofodaf fy ofn yn eu calonnau." A'r addewid ammodol, " Gwyn eu byd pob un sydd yn ofni'r Arglwydd, ac yn rhodio yn ei ffyrdd ef."

3. Mae'r addewid ddiammodol yn dywedyd, " Yr hwn a ddyrchafodd Duw i rod-di edifeirwch a maddeuant pechodau." A'r addewid ammodol, " Dychweled y pechadur at yr Arglwydd, ac efe a gymmer drugaredd arno ef."

4. Mae'r addewid ddiammodol yn dywedyd, " Trwy ras yr ydych chwi'n gadwedig trwy ffydd; a hynny nid o honoch eich hunain, rhodd Duw ydyw." A'r addewid ammodol, " Yr hwn sydd yn credu ynof fi, afonydd o ddwfr bywiol a ddiferant o'i groth ef."

5. Mae'r addewid ddiammodol yn dywedyd, " Hwyl a obeithiant, ac a ymddiriedant yn enw yr Arglwydd." A'r addewid ammodol a ddywed, " Yr Arglwydd sydd hoff ganddo y rhai a ddisgwyliant wrth ei drugaredd."

6. Mae'r addewid ddiammodol yn dywedyd, " Yr Arglwydd dy Dduw a enwaeda dy galon, i garu yr Arglwydd dy Dduw, er mwyn cael o honot fyw." A'r addewid ammodol a ddywed, " Yr Arglwydd sydd yn cadw pawb a'i carant ef."

7. Mae'r addewid ddiammodol yn dywedyd, " Mewn llawenydd y tynnwch ddwfr o ffynhonnau iechydwriaeth." A'r addewid ammodol a ddywed, " Gwyn eu byd y bobl a adwaeniant yr hyfryd lais."

8. Mae'r addewid ddiammodol yn dywedyd, " Pan glywant am danaf, ufuddhant i mi." A'r ammodol addewid a ddywed, " O's byddwch ewyllysgar ac ufudd, daioni y tir a fwytteuach."

9. Fe ddywedir yn ddiammodol, " Ac efe a'th ddarostyngodd di, Deut. viii. 3. A'r add-

ewid

ewid ammodol a ddywed, " I fyw haul y rhai ifel o yspryd."

10. Wrth yr addewid ddiammodol, " Y blaidd a drig gyd â'r oep. Ac yn ol yr addewid ammodol, " Y rhai addfwyn a etifeddant y ddaear.

11. Mae'r hollol addewid yn dywedyd, " Duw mewn modd diammodol a wnaeth i orthrymder weithio dioddefgarwch." Ac yna mae'r addewid ammodol yn cymmeryd effaith, gan ddywedyd, " O achos cadw o honot air fy amynedd, Uminau a'th gadwaf di oddi wrth awr y brofedigaeth."

12. A'r addewid ddiammodol yr hon fydd yn dywedyd, " A hwy a wisgar allian main, canys llain main ydyw cyfiawnder y saint." Y mae'r addewid ammodol yn cyd-synio, gan ddywedyd, " Y cyfiawn a fydd byth mewn cofiadwriaeth."

13. A'r addewid ddiammodol yr hon addwyd, " Wele mi a estynaf heddwch i ti fel afon." Y cyd-dery'r addewid ammodol, gan ddywedyd, " Gwyn eu byd y tangneseddwyd."

14. Mae'r addewid ddiammodol yn dywedyd, " Mi a'u gwnaf hwynt fel aulwyd o dan yn y coed." A'r addewid ammodol a ddywed, " A bydd iddo ef ammod o offeiriadaeth dragywyddol, am iddo eiddigeddu," &c.

15. Ym mhellach, gan fod yr addewid ddiammodol yn dywedyd, " Ar bob moment y dyfrhaf hi; cadwaf hi nos a dydd." Mae'r addewid ammodol yn dywedyd; " Yr hwn a barhau hyd y diwedd; efe fydd cadwedig.

16. Yr addewidion dwyfol fel hyn yn fuddiol fydd i felio i'r credadyn dangnesedd yn ei ddydd,

Ac i ddatguddio'r arfaeth er iachawdwriaeth dyn,

A lladd meddylliau aflan (dryg anian) bob yr un.

2 Fel yna yn y diwedd trwy rinwedd nefol rad,
Y ceffir pechod aflan a satan tan ein traed;
Nes darffo i'r hwn orchfygodd a gurodd ang-
au gawr,
Roi ddelw i'w addolwyr, a'u gwneuthur fel y
wawr.

3 Ac yna eu symmud ymaith o ddiffaith wlad o
wae,
I'r Ganaan dêg fendigaidd i'w weled fel y mae;
Uwch law pob pechod awchlym, a thostlym
boen a chlwy',
I ganu mewn gogoniant a moliant melus mwy.

Yr addewidion ammodol a roddwyd i lawr yn
amrafael linellau'r Ddeial a amcenais fel annog-
aeth i hunan ymholiad trwy ystyried gyflymmed
mae'r amser yn dirwyn yr oriau i ben, ac nad all-
er eu galw'n ol. Etto na fydded i'r ymmofyn-
nydd difrifol ddigalonni wrth gael ei drallodi
dros ychydig o funudau tywyll neu ddiwrnod
cymmylog.

1 O's digwydd tan gymmylau, o dywyll foddau
faith,
It' fulwi ar hyn anturiais o'm dyfais ar dy
daith,
(Nid ar bob rhyw o dywydd mae gwel'd ei
defnydd hi,)
Fel Deial-Haul tan gwmmwl y bydd i'th fe-
ddwl di.

2 Pan d'wynno Haul cyfiawnder yn dyner it' ryw
ddydd,
A'i hardd belydrau gwrefog yn fywiog er dy
fudd,
Holan iawn dy galon bydd ffyddlon yn ddiffael,
Cymbara di'r credadyn dy hun â'r Ddeial-haul.
Y grafol

3 Y grasol addewidion fydd wir felusion flas,
 Pan gwrddont yn dy enaid trwy gariad yn ddi-
 gas,
 Tro un yn traethu mawredd a rhinwedd gwaed
 yr Oen,
 Y llall a wiria 'r geiriau heb ammau yn ddi-
 boen.

4 Gwaed Crist (medd un yn hynod) sy'n golchi
 pechod pwys,
 A'r llall sydd yn bendithio y sawl a'i teimlo'n
 ddwys;
 Fel hyn yn un cyttunant, ymlidiant 'lynion
 cas,
 Fel pibau hardd o arian, hwy garian' olew gras.

Wedi gorphen felly y peth cyntaf a fwriedais,
 fef, dangos pa fodd y dichon Deial-haul ddal all-
 an y gwir gredadyn, yr hwn a grëwyd yn weith-
 rediad Duw.

Mi af rhagof bellach i ddal ychydig fulw
 ar yr ail ran; yr hwn sydd i ddangos, fod gwaith
 y cysgod yn dychwelyd ddeg o raddau yn ei hol
 ar Ddeial Ahaz, yn arwyddocâu fel y mae 'r
 Arglwydd yn dychwelyd o newydd ag ystor o ra-
 fusau i oleuo ac i lonni crist'nogion truain cys-
 tuddiedig yn amser adfyd.

O's chwiliwn ni yr Ysgrythurau sanctaidd,
 mewn perthynas i ffordd yr Arglwydd yn ym-
 ddwyn tu ag at ei bobl; ni a gawn weled, mai
 pan fyddo gyfyngaf ar ddyn, y mae Duw barot-
 taf i ddangos trugaredd.

I brofi hyn, nid rhaid i mi ond dangos ychy-
 dig siamplau o hynny, allan o'r Ysgrythurau
 sanctaidd. Ac yn

1. Gadewch i ni ddal fulw ar y modd y darfu
 'r Arglwydd ymddwyn tu ag at Jacob yn ei daith
 Padanaram. Gen. xxviii. 10. "A Jacob a aeth
 allan

allan o Beerseba, ac a aeth tu a Haran. Mewn cyflwr trist a galarus iawn; wedi gorfod ymadael o dŷ ei dad, o wlad ei enedigaeth mewn dychryn am ei einioes; ac efe a aeth rhagddo mewn modd anghyflurus iawn hyd onid oedd hi'n hwyrhâu: a chan ei fod wedi ei orchfygu cymmaint gan dristwch, efe a swriadodd orwedd trwy'r nos ar y ddaear: felly fe barattodd iddo garreg âfluniaidd yn obennydd, ac a orweddodd arni i gyfgu, adnod 12. "Ac efe a freuddwydiodd, ac wele ysgol yn sefyll ar y ddaear, a'i phen yn cyrrhaedd i'r nef-oedd; ac wele angylion Duw yn dringo ac yn disgyn ar hyd-ddi." Y weledigaeth hon oedd gymmeradwy iawn i Jacob yn ei gyflwr trist a gofidus. I Fe ellir ystyried yn gyntaf, yn llythrennol, ei bod yn dal allan ragluniaeth Duw; yr hwn er ei fod yn preswyllo yn y nef, etto a dry ei olygon gofalus ar y ddaear, gan estyn ei dadolofal trwy'r holl fyd, a rhoddi ei angylion ar waith fel ysprydion gwasanaethgar er daioni i'w bobl; a'r buain genhadon hyn nid ydynt byth yn gorphwys, ond â zel-adeiniog, naill ai'n esgyn at Dduw, i dderbyn ei orchymynion, neu'n disgyn i'r ddaear i'w cyflawni hwynt. 2 Neu yn ddirgelaid; mae yn arwyddo Iesu Grist, trwy yr hwn yr unwyd y nef a'r ddaear; ac ym mha un yr a-gorwyd cymmundeb effeithiol â'r nefoedd; y mae efe fel pen yr angylion, beunydd yn anfon at Dduw; neu oddi wrth Dduw i gyflwyno ersyniadau, a mynnu bendithion; fel hyn yn parhau i weini i etifeddiion iachawdwriaeth. Hyn a lasarodd ein Iachawdwr yn eglur wrth Nathaniel pan ddywedodd, "Ai'ol hyn y gwelwch y nef yn agored, ac angylion Duw yn esgyn ac yn disgyn ar Fab y dyn," Ioan i. 51. Yr hwn a gyfgodasid drwy yr ysgol, ac a gyflawnwyd yn adgyfodiad Crist, yng ngwledigaeth Cornelius, yn gwaredigaeth Pedr o'r carchar, &c.

Ac

Ac
gared
gwele
thr y
gyho
odol
fel w
yr ad
addy
Dduw
yr wy
hâd—
ynot

Ac
a gad
feddw
eithr
adno
di pa
i'r w
wnel
ddeff
yr A
Fel h
megis
na'r
gared
Haul
ddog
hyd-c

Yr
gafod
ardde
o law
gwna
efe a
ofnad
Rh

Ac fel y cafai Jacob ei hollol berfwadio o drugareddau hynaws Duw tu ag atto; nid yn unig gweledigaeth yr ysgol a ymddangosodd iddo, eithr yr Arglwydd ei hun a safodd i fynu ac a gyhoeddodd allan addewidion diammodol priodol i'w ddiffygion, rhag iddo debyg ei hun fel wedi ei lwyr dafu ymaith, a'i alltudio o dir yr addewid, gwlad ei enedigaeth; yr Arglwydd a ddywedodd yn adnod 13. "Myfi yw Arglwydd Dduw Abraham dy dad, a Duw Isaac; y tir yr wyt yn gorwedd arno, i ti y rhoddaf ef ac i'th hâd—a holl deuluoedd y ddaear a fendithier ynot ti, ac yn dy had."

Ac fel hyn yr addewid a roddwyd i Abraham, a gadarnhawyd i Jacob. A thrachefn, rhag iddo feddwl ei fod wedi ei adael i grwydro megis dieithr diymgeledd, yr Arglwydd a ddywedodd yn adnod 5. "Wele fi gyd â thi; a mi a'th gadwaf di pa le bynnag yr elych, ac a'th ddygaf drachefn i'r gwlad hon; o herwydd ni'th adawaf, hyd oni wnelwyf yr hyn a lasarais wrthyt." A Jacob a ddeffrodd o'i gwsg, ac a ddywedodd, "Diau fod yr Arglwydd yn y lle hwn, ac ni's gwyddwn i," Fel hyn ni a welwn pan yr oedd pob cyffuron megis wedi llwyr ymadael oddi wrtho, mai dyna'r cyfleu a gymmerodd Duw i amlygu ei drugareddau tirion iddo ef. Megis pan ddarfu i'r *Haul* i gyfluro Hezecia gystuddiedig, *ddychwelyd ddeg o raddau, ar hyd y graddau y disgynnasai* ar hyd-ddynt, yn Neial Ahaz.

Yn awr, gadewch i ni ystyried pa effaith a gafodd y weledigaeth ryfeddol hyn ar y Patriarch ardderchog hwnnw. Wele nid ymchwyddodd o lawenydd cnawdol, ac ysgafnder calon, fel y gwnaeth rhai a gawsant lai o brofiad; nage, eithr efe a ofnodd, gan ddywedyd yn adn. 17, "Mor ofnadwy yw y lle hwn!"

Rhag iddo dra-ymdderchafu, rhoddwyd amryw

fymbylau yn ei gnawd, ac fe'i dysgwyd i "waf-
anaethu'r Arglwydd mewn ofn, ac ymlawenhau
mewn dychryn." Bydded i ni yn ol ei esamplef,
ddysgu'r wers athrawiaethol honno, "Na fydd-
wch uchel-fryd, eithr ofnwch," Rhuf. ii. 20.
Jacob a gofiodd y pryd a'r fan hynod hynny, holl
ddyddiau ei einioes. Canys pan ddychwelodd
efe ynghylch ugain mlynedd gwedi hynny, yr
Arglwydd a ddywedodd, "Cofia Bethel, lle yr
enciniaist y golofn," Gen. xxxi. 13.

Felly y mae Duw yn ewyllysio i'w bobl gadw
coffadwriaeth o'i drugareddau a'i waredigaethau
gynt. "Canys pa bethau bynnag a 'sgrifenwyd
o'r blaen, er addysg i ni yr ysgrifenwyd hwynt,
fel trwy amynedd a diddanwch yr ysgrythyrau, y
gallem gael gobaith," Rhuf. xv. 4.

2. Gwelwn y modd yr ymddygodd yr Ar-
glwydd tu ag at Daniel, yn ei alar a'i ddirfawr
ofid yn achos cyflwr ei genedl, yr Iuddewon;
efe a ymosfiodd, o blegid fod y bobl mor hwyr-
frydig i ddychwelyd o'u caethiwed: er eu bod
wedi cael addewid frenhinol, a chennad i ddych-
welyd; er hynny, llawer a drigafant yn ol yn
ddiystyr, a diosal am grefydd eu Duw, ei addol-
iad a'i addewidion ef, Dan. x. Eithr yn fwy en-
wedigol, o herwydd bod adeiladaeth y deml a dde-
chreuafid gan yr Iuddewon, y rhai a ddychwelaf-
ant wrth gyhoeddiad haelionus Cyrus, Ezra i.
a'r ii. bennod; wedi ei rhwystro y pryd hynny,
ac yn debyg o aros felly.

Yr hyn a barodd yn Daniel y cyfryw
fynnedigaeth, a thristwch, fel yr ymptydiodd, ac
ygweddiodd dair wythnos, Dan. x. 2. Ac er dar-
fod i Ddaniel lwyr ymddarostwng ei hun trwy
driftwch, gweddi, ac ymptyd; etto, pan welodd
y weledigaeth o'r dwyfol Fawrhydi, "Ei wedd
a drowyd yn llygredigaeth, ac nid attal-
iodd nerth." Wrth hyn, ni a allwn weled,
mai

mai
bobl
hwyr
doeth
y fan
glwy
a ddy
it', y
hyn
yr A
ie, m
o rad
O
a dat
1.
oll y
megi
Esay
2.
gudd
deith
eidd
ymd
rhai
Iach
chan
ef;
dduw
yn r
efen
cyffe
geiri
anae
enhe
Pa
mery
ynt
wede

mai cyn y datguddio'r Arglwydd ddoethineb i'w bobl, ei fod yn gosod ei ofn yn eu calonau hwynt. Canys medd y gwr doeth, "Dechreuad doethineb yw ofn yr Arglwydd; a gwybodaeth y sanctaidd yw deall, Diar. ix. 10. Yna'r Arglwydd a lasarodd yn gyflurus wrth Daniel, ac a ddywedodd, "Nac ofna, wr anwyl, heddwich it', ymnertha; ie, ymnertha," Dan. x. 19. Fel hyn mewn dwfn oftyngeiddrwydd y datguddiodd yr Arglwydd iddo ef bethau mawrion a rhyfedd; ie, mor rhyfedd â'r *Haul yn dychwelyd yn ei ol ddeg o raddau ar Ddeial Abaz.*

Oddi wrth y pethau hyn ac amryw esamplau a datguddiadau ysgrythurol, gallwn ddyfsgu, yn

1. Mai pa nefaf y delo neb at Dduw, mwyaf oll y maent yn gweled eu gwaeledd eu hunain, megis Job, ac Esay y Prophwyd, Job xl. 4. Esay vi. 5. Mat. xvii. 6.

2. Yn ofer y mae dynion yn adrodd eu datguddiadau mawrion, eu cymmundeb, a'u cymdeithas â Duw: tra fyddont heb yspryd gofgyng-eiddrwydd. Mi a feddyliais amryw weithiau wrth ymddiddan â phroffeswyr crefyddol, megis y mae rhai Phariseaid sychion yn gwadu Duw-dod ein Iachawdwr Crist; felly fod rhai Crist'nogion, a chanddynt feddyliau rhy anianol am ei Ddyn-dod ef; ac nad ydynt yn iawn synied am ogoniant ei dduwiol hanfod ef. Trwy ba foddion, maent yn rhedeg i ysgafnder anweddus i broffeswyr yr efengyl, fel pe baent yn meddwl fod Duw yn un cyffelyb iddynt hwy eu hunain. Ym mha achos geiriau'r Salmydd ydynt berthynafol, "Gwafanaethwch yr Arglwydd mewn ofn; ac ymlawenhewch mewn dychryn," Salm ii. 11.

Pan ymddangosodd Crist yn y byd, a chymeryd arno agwedd gwas, ei ddisgyblion oedd-ynt gyfeillgar iawn ag ef; eithr pan welsant ei wedd-newidiad ef ar y mynydd, hwy a syrthiasant

ar

ar eu hwynebau, ac ofnasant yn ddirfawr, Mat. xvii. 6. Trachefn, Pan farnwyd ef i'w groefhoelio, hwy a ffoifant ac a'i gadawfant ef, Mat. xxvi. 56.

Fel hyn ni a welwn mor hawdd gan ddynion lithro i ormod rhyfedd ar bob llaw; ac yn wir, nid oes ond gallu goruwch-naturiol a ddichon ein cadw ar y iawn.

Mae'n dda i'r ffyddloniaid eu bod, "Trwy allu Duw yn gadwedig trwy ffydd, i iechydwr-iaeth parod i'w ddatguddio yn yr amser diweddaf," 1 Pedri. 5.

3. Daliwn sulw. ar gyflwr yr Israeliaid, yn gwerfyllu wrth y môr coch. Yr amser hwn oedd amser o fawr gyfyngder iddynt; canys yr oedd y môr coch o'u blaen, a gwyr meirch a cherbydau Pharao ar lawn yrfa o'u hol hwynt, Ecf. xiv. A'r blin-fyd dirfawr, a'r cyfyngder hwnnw ydoedd amser nodedig i'r Arglwydd drugarhau; canys efe a holltodd y môr fel y safodd y dyfroedd megis mur ar bob llaw, fel y gallai ei Israeliaid lleig fyned trwyodd ar dir fych; yna y dyfroedd a ddychwelasant yn ol ac a orchuddiasant eu gelynyon cryfion yn y dyfnder. Y siampl yma a ddengys i ni, fod gallu Duw yn ddigonol i gynnal ei bobl ym mhob peryglon: ac fel y mae St. Paul yn dywedyd, "Fod ei nerth ef yn ddi-gonol mewn gwendid, 2 Cor. xii. 9.

4. Yr oedd yr Israelaid yn sychedig wrth ddyfroedd Mara, ac ni allent yfed o'r dwfr, o blegid ei fod yn chwerw; ac yn y cyfyngder yma, Moses a lefodd ar yr Arglwydd, a'r Arglwydd a ddangosodd iddo bren, yr hwn pan fwriodd ef i'r dwfr, y dwfr a wnaed yn beraidd. Yna efe a wnaeth ddeddf ac ordinhad, ac yno efe a'u profodd hwynt, Ecf. xv. 23. Y pren a fwriodd Moses i ddyfroedd Mara i'w gwneud yn flasus a pheraidd, ydoedd gyfsgod o Iesu Grist, Pren y Bywyd;

yr

yr hw
ac yn
ei dda
Duw
pren
tuddi
Grist
niant
gwen

5.
wch S
hwy
yn y

"O
ngwl
anial
Yna,
lafarc
arnoc
welw
hwyr
iddyn
Hau
Abaz

Y
i'w d
sydd
fych
Argl
ydyw
rhod
yr hw
sy'n

Fe
hara
mait
port
cudd

yr hwn sydd “ yn dwyn deuddeg rhyw ffrwyth, ac yn rhoddi ffrwyth bob mis, yr hwn y mae ei ddail yn iachau y cenhedloedd.” Ac o’s oedd Duw fel hyn yn pereiddio dwfr Mara trwy fwrw pren iddynt, Pa faint melusach y gwna efe gyftuddiau chwerwon ei bobl trwy ddatguddio Iesu Grift o newydd yn eu calon, Gobaith y gogoniant, “ Nerth yr hwn sydd yn perffeithio mewn gwendid?” Col. i. 27. 2 Cor. 12. 9.

5. Pan oedd yr Israeliaid yn ymdaith yn anialwch Sin, mewn cyfyngder a newyn o eisiau bwyd, hwy a rwgnachasant yn erbyn Moses ac Aaron yn yr anialwch, Ecf. xvi. ac a ddywedasant, “ O na buasem feirw trwy law’r Arglwydd yng ngwlad yr Aipht, ond chwi a’n dygafoch ni i’r anialwch hwn, i ladd yr holl dyrfa â newyn.” Yna, yn y cyfyngder hwnnw, yr Arglwydd a lasarodd wrth Moses, wele, mi a wlawiaf wlaw arnoch chwi a manna o’r nesoedd.” Felly ni a welwn yma drachefn, mai amser eu cyfyngdra hwynt oedd amser Duw i amlygu ei garedigrwydd iddynt, yr hyn yn ddiau ydoedd mor rhyfedd a’r *Haul yn dychwelyd yn ei ol ddeg o raddau ar Ddeial Abaz.*

Y manna hwn yr hwn a roddwyd mor helaeth i’w diwallu hwynt ydoedd gyfsgod o Grift, yr hwn sydd yn porthi ac yn cryfhau ei bobl newynog a sychedig pan lefont arno ef; o blegid, medd yr Arglwydd yn Ioan vi. 33. “ Canys bara Duw ydyw’r hwn sydd yn dyfod i wared o’r nef, ac yn rhoddi bywyd i’r byd. “ Myfi yw bara’r bywyd, yr hwn sydd yn dyfod attaf fi ni newyna, a’r hwn sy’n credu ynof fi, ni sycheda’n dragywydd.”

Felly megis yr addawodd yr Arglwydd wlawio bara o’r nesoedd i lonni ei bobl yn yr anialwch maith ac ofnadwy hwn, Sin: felly, y mae yn porthi ac yn cryfhau y rhai sy’n credu â’r manna cuddiedig o’i dragywyddol gariad, pan y byddont yn

yn tybied eu bod debyccaf i gael eu gorthrechu gan bechod, 2 Cor. xii. 9.

6. Yn Rephidim, lle nid oedd dwfr i'r bobl i'w yfed, Ecf. xvii. Ac yn y cyfyngdra yma pan yr oeddynt agos a threngu o eisiau dwfr, yna yr Arglwydd a orchymynodd i Moses daro'r graig, a dwfr a lifodd allan i'r bobl i'w yfed. Y graig yma oedd gysgod o Grift; canys medd St. Paul yn 1 Cor. x. 4. Hwyl a yfasant o'r Graig ysprydol ac oedd yn canlyn, a'r Graig oedd Crist." Hynny yw, y dwfr a ddylifodd o'r graig oedd ddelw bywiol o Grift, yr hwn a darawyd gan ei Dad yn ei farwolaeth a'i ddioddefaint, pan ffrydiodd allan wir ddwfr y bywyd: a diod ysprydol i'w eglwys ef."

Hyn yw'r peth a lefarodd y Prophwyd, "O deuoch i'r dyfroedd pob un y mae syched arno, &c. Esay lv. 1. Pwy bynnag a yfo o'r dwfr hwn, ni sycheda'n dragywydd; eithr a fydd ynddo yn ffynnon o ddwfr yn tarddu i fywyd dragywyddol," Ioan iv. 14.

7. Gadewch i ni gymmeryd golwg ar y weddw o Sarepta yn ei chyfyngder, yr hon a ddarostyngwyd fel nad oedd ganddi ond dyrnaid o flawd mewn celwrn, ac ychydig olew mewn ysten, ac yn casglu dau o friw-wydd, i fyned i mewn i barottoi hynny iddi hi ac i'w mhab, fel y bwyttaent hynny, ac y byddent feirw, 1 Bren. xvii. Hi a feddyliondd mai dyna'r ddyfais ddiwedda'r a'r allai hi wneuthur; eithr, tra yr ydoedd hi yn achwyn o herwydd ei chyflwr a'i chyfyngder; yna, y Prophwyd o Israel a ddaeth ac a ddywedodd wrthi, Fel hyn y dywed Arglwydd Dduw Israel, "Y blawd yn y celwrn ni threulia, a'r olew yn y 'Sten ni dderfydd, hyd y dydd y rhoddo yr Arglwydd wlaw ar wyneb y ddaear.

Dyma ymweliad yn ei bryd, yr hwn sy'n cyfodi Iesu Grift; nerth yr hwn a berffeithir mewn gwendid,

gwendid. Trwy ba un y mae'n chwanegu olew gras yng nghalonau ei bobl, yr hyn a'u gwna hwynt yn forwynion call i fyned allan i gyfarfod y Priod Fab. gwel i Ioan ii. 20. Mat. xxv. 10.

“ Eithr y mae gennych chwi enneiniad oddi wrth y Sanctaidd hwnnw, a chwi a wyddoch bob peth.”

“ A'r rhai oedd barod a aethant i mewn gyd ag ef i'r briodas, a chaewyd y drws.”

Ni ddaeth y Prophwyd at y Weddw dlawd yn ei chyfyngdra drwy ddamwain; eithr efe a anfonwyd gan Dduw. “ Canys gair yr Arglwydd a ddaeth atto ef, ac a ddywedodd, Cyfod, a dos i Sarepta, yr hon sydd yn perthyn i Sidon, ac aros yno; wele, gorchymynais i Wraig weddw dy borthi di yno:” er nad oedd gan y Weddw yma ddigon (fel y tybiodd) i'w chynnal ei hun. Llauer o wragedd gweddwon oedd yn Israel yn y dyddiau hynny, ond nid at yr un o'r rhei'ny yr anfonwyd y Prophwyd, ond at y wraig dlawd yma, yr hon oedd weddw, Luc iv. 25, 26.

Mor anchwiliadwy ydyw llwybrau rhagluniaeth Duw; fel yr amlygid cyfoethogrwydd ei ras a'i gariad etholedigaethol yn amser cyfyngder mawr, yr hyn sydd mor wyrthiol a *dychweliad* yr *Haul yn ei ol ar Ddeial Abaz*.

8. Gadewch i ni ystyried cyflwr Gideon, pan oedd efe yn myned i waredu Israel o ddwylo'r Midianiaid. Wedi i Gideon gynnull byddin liofog o filwyr yn barod i fyned allan i ryfela, yr oedd mewn cyfynder blin, ac ni fedrai fyned ym mhellach ym mlaen, hyd oni chae lawn foddlonlonrwydd y byddai yr Arglwydd gyd ag ef. Yn y cyfyngder yma, efe a ddefeifiodd ffordd (blentynnaidd debygafid) i gael arwydd gan Dduw, i gadarnhau ei ffydd. Barn. vi. 36. “ Yn a Gideon a ddywedodd wrth Dduw, O's gwaredi Israel trwy fy llaw i fel y llafataist, welâ fi yn gosod
cnu

o wlan yn y llawr dyrnu; o's gwlith fydd ar y cnu yn unig a fychder ar yr holl ddaear, yna y caf wybod y gwaredu di Israel trwy fy llaw i fel y llefaraist. Yma y gall dyn weled fod Gideon yn gwybod annigonolrwydd braich o gnawd; ac wele, fel yr oedd pobl Dduw gynt yn rhodio wrth ffydd yn eu holl orchwilion. "Ac felly y bu," &c.

Wrth hyn mae'n eglur, ddarfod gwneuthur y weithred fabanaidd hon mewn ffydd; eithr, mae'n rhaid i ni ystyried a deall, mai nid y gwlith yn unig ar y cnu gwlan a gadarnhaodd ei ffydd, eithr neillduol weithrediad Ysryd Duw yn ei galon yn cyd-weithio â'r arwydd allanol honno. A chan ddarfod cadw hyn mewn coffadwriaeth, er adeiladaeth i'r eglwys, yr wyf fi'n credu fod gwirioneddau melus efangylaidd yng nghudd ynddo, y rhai a ellir yn gyflurus iawn eu cymhwyso at y gwir-gredinwyr tan gyffelybiaeth cnu o wlan; fe ddywedir, Salm lxxii. 6. "Efe a ddisgyn fel gwlith ar gnu o wlan." Oddi yma, nyni a allwn ddyfsgu fod y cnu gwlan yn arwyddocâu eglwys Crist, neu galon pob gwir gredadyn; a'r gwlith yn dal allan ras Duw, a'r Ysryd sanctaidd yn dyfrhâu'r enaid. Y cymhwyliad a ymddengys yn naturiol iawn, o's ystyriwn y pethau a ganlyn. Yn

1. Fe aller cyffelybu'r Cristion i gnu gwlan, o blegyd fod gwlan yn beth masw; ac yn ganlynol, yn barottach i dderbyn gwlith neu wlaw iddo na phethau eraill o galettach natur.

Felly mae'r credadyn yr hwn a wnaethpwyd yn ewyllysgar yn nydd nerth yr Arglwydd, trwy ysprydolrwydd y gyfraith i dderbyn iechydwrriaeth ar ammodau yr efengyl, sef, yn ol addewidion Duw: ei addysg a ddifera fel gwlaw, a'i eiriau a ddihihlant fel gwlith yn mwydo calon y credadyn fel y gwlaw yn *disgyn* ar gnu gwlan.

2. Mae

2. Mae cnu o wlan yn ysgafn ynddo ei hun, a thra byddo'n fych, yn hawdd ei daflu yma a thraw, a'i ddwyn o gwmpas gan y gwynt; eithr pan fo'n wlyb, fe fydd yn drymmach ac yn anhawdd ei symmu o'i le, o herwydd y gwlybanaeth fydd ynddo.

Felly'r credadyn, o's gadewir iddo ei hun, fydd hawdd ei daflu oddiamgylch gan amryw brofedigaethau a gwâg-ymresymmiadau yng nghylch cyflwr ei enaid, a'i gylch-arwain gan bob awe' ddysgeidiaeth. Eithr pan fyddo enaid y Cristion yn cael ei ddyfrhâu gan ddylanwadau hyfryd yr Ysryd Glan, nid hawdd ei daflu a'i ddwyn o amgylch gan bob cyfeiliorni, grym profedigaethau a chynhyrfiadau satan; eithr mae ei galon wedi ei ehengu i redeg ffordd gorchymynion Duw. Felly dywed y Salmydd, "Ffordd dy orchymynion a redaf pan ehengech fy nghalon," Salm cxix. 38.

3. Dywedir i Gideon gafglu cnu, a gwasgu allan o hono lonaid phiol o ddwfr." Ni wyddai Gideon pa faint o ddwfr oedd yn y cnu, hyd oni sypiodd y cnu yng nghyd; yr hyn pan wnaeth, fe wasgodd allan lonaid phiol.

Hyn fydd yn fy arwain i wneuthur cymhwyfiad arall o'r hyn a ddywedir am y cnu gwlan; hynny yw. Yn,

4. Weithiau nid yw y credinwyr yn deimladwy o weithrediadau Ysryd y gras yn eu calonau; yr hyn yn eu barn eu hunain fydd yn eu gwneuthur yn anghymmwys i wasanaeth Duw; eithr wedi gwthio eu calonau anhwylyd i wasanaeth yr Arglwydd, maent yn cael yn helaeth o'r dwfr bywiol hwnnw, yr hwn fydd yn tarddu yn y credinwyr i fywyd tragywyddol, Ioan iv. 14.

Neu'n ail, Y mae'r eglwys, sef pobl Dduw, weithiau yn cael eu gwasgu yng nghyd, ac yn gyfyng arnynt gan erledigaeth eu gorthrymwyr;

ac yn y cyfryw gyfyngderau, yn teimlo yr anian ddwyfol o'u mewn yn ymegnio ac yn gweithio yn fwy galluog nac ar amserau eraill.

Fel yr ymddengys oddi wrth addewidion Duw yn Eſay li. 7. 1 Pedr iv. 14.

Trachefn, Gideon a ddywedodd wrth Dduw, adnod 39. " Na lidied dy ddigllonedd i'm herbyn, a mi a lafaraf un waith etto: Bydded attolwg sychder ar y cnu yn unig, ac ar yr holl ddaear bydded gwlith." A Duw a wnaeth felly y noson honno; " Canys yr oedd sychder ar y cnu yn unig, ac ar holl ddaear yr oedd gwlith."

Wrth hyn ni allwn ddyfsgu fod Duw weithiau yn gadael ei blant anwylaf â chalonnau sychion ac anffrwythlon, tra y byddo eraill o'u hamgylch yn cael eu dyfrhâu â gwlith cyffuron y nef; i'r diben o ddyfsgu iddynt, mai yn yr Arglwydd y mae eu holl ffynhonnau hyfryd, ac mai o hono y tardd pob gwir ddiddanwch, Salm lxxxvii. 7.

Fel hyn y mae'r Arglwydd yn diddanu ei bobl trwy foddion mor annisgwiliadwy a *dychweliad yr Haul yn ei ol ar Ddeial Abaz.*

1 Trwy'r cyfryw fannau o'r 'Sgrythur,

Fe welir fel mae Duw

Yn nerthu ffydd ei weision

Trwy foddion gwael anwiw;

Gan ddyfsgu'r ffol yn ysgol

Doethineb ddwyfol ddawn,

'Trwy gnu o wlan i gredu,

A chafglu cyflur llawn.

2 O's oes mewn *cnu* ddirgelion,

A rhai'n ar union wraidd;

Pa faint gan hynny gofal

Y bugail am ei *braiad*?

Y rhai a ddyfsgwyd ganddo

I wrando ar ei lais,

A'i ganlyn trwy gyfyngder,

Gorthrymder byd, a thrais.

3 Yn

- 3 Yn hwn mae bywyd dynion
 Goleuni 'n foddion fydd,
 I 'leuo 'neidiau ffyddlon
 Yn dirion, nos a dydd;
 Pan rwyger llenn tywyllwch
 Diogelwch fydd i'w gael,
 Ni wel y bydol ddoethion,
 Y moddion er eu mhael.
- 4 Trwy Ysryd Duw y credant,
 Cyfaddefant yn ddilai,
 Yr Iesu yn Haul cyfiawnder
 Mewn llawnder i'w gwellhâu;
 Ac yn ei olau gwelant
 Ddirgelion mwynion mād,
 O'i esgyll teimlant iechyd,
 A bywyd gant o'i wa'd.

Fe fyddai (er mor hyfryd) yn ormod gorchwyl i mi fynegi am y siamplau aruthrol o ras pen-arglwyddiaethol a gallu Duw a eglurwyd yn achos Manasse, 2 Cron. xxxiii. Hagar, Gen. xvii. 7. a xxi. 19. Abraham, Gen. xxii. 3, 5. Joseph yn y carchar, Gen. xli. 12. Jacob a'i feibion mewn newyn, Gen. xlii, &c. Y Weddw yn ei chyfyngdra, 2 Bren. iv. 1. Daniel yn ffau'r llewod, &c.

Y mae'r siamplau hyn yn eglurhâu i ni, mai pan fyddo dynion yn y cyfyngderau mwyaf, dyna amser Duw i amlygu ei helaeth drugaredd iddynt; a hynny weithiau mewn modd gwyrthiol, *megis yr Haul yn dychwelyd yn ei ol ddeg o raddau ar Ddeial Ahaz.*

- 1 Fe allai y gwatwarai gwyr gau,
 Gan ddweyd, "Anurddas, gwr heb urddau;
 "Yn rhyfygu 'sgrifennu llyfrau,
 "A chwilio'r pur ysgrythurau."

- 2 Cofied y cyfryw, i Dduw weithiau
O dywyllwch, ddwyn allan olau;
A thrwy wann, ffol, a bydol bethau,
Wneuthur rhyfeddol nerthol wyrthiau
- 3 Chwi welech bobl, o chwilio 'ch biblau,
Siamplau lawer a brofai 'r geiriau;
A pham na all Duw'r holl alluau
Amlygu i Lygion wirioneddau?
- 4 Golau ga'ir gan ddisglair gymmylau,
Ond nid cafodydd i godi'r ydau;
A chymmylau tywyllach, f' allai
A ddaw ('n ddio'd) â chafodau
I godi a llonni'r llafuriau,
A gwneud i'r dolydd a'r cymmydd cau
Grech-wenu, a chanu caniadau.

T E R F Y N.

